

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 35.

Måndagen den 2 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen angående § 1 af det i *punkten 1* af särskilda utskottets n:o 2 utlåtande n:o 2 framlagda förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller liffränta; och lemnades dervid ordet, enligt förut gjord anteckning, till

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller liffränta
m. m.
(Forts.)*

Herr Brodin, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den siste talaren på förmiddagen yttrade, att man icke skulle taga något intryck hvarken uppifrån eller nedifrån vid denna frågas afgörande. Då jag icke tror, att han kan smickra sig med att ensam intaga den ståndpunkten, så vill jag därpå fästa hans uppmärksamhet, ty jag tror, att det är många, ja, de flesta i denna kammare, som vilja och kunna intaga samma ståndpunkt. Han slutade vidare med yrkande om afslag å föreliggande förslag, men förklarade sig gerna vilja vara med om en skrifvelse till Kongl. Maj:t om framläggande utaf en lag i och för olycksfallsförsäkring och för understöd åt sjukkassor. Då vi tänka tillbaka på denna frågas behandling inom Riksdagen, så erinra vi oss, att det var just ett sådant förslag till olycksfallsförsäkring, som förelåg till Riksdagens behandling 1891. Men det förslaget afslogs. Då emellertid den frågan var på tal vid det tillfället, kan det ju icke skada att erinra något derom. Jag påminner mig då, att förre vice talmannen herr Danielson en gång yttrade angående den frågan: »Ja, I, städernas representanter, och I, som representeren industrien, mån gerna kunna få en sådan der lag för edra arbetare, men vi landtmän vilja icke vara med om detta». Den statistik, som då förelåg, utvisade dock att antalet olycksfall var störst bland landtbruksarbetarne. Då skulle en olycksfallslagstiftning utfärdas för de arbetare, som vore minst utsatta för olycksfall. Det synes mig icke vara riktigt, och då man nu kommer

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller liffränta
m. m.
(Forts.)

med detta yrkande igen, så förefaller det mig nästan, som om man icke ville saken, utan som om man önskade, att frågan skulle komma in i den gamla kretsgången.

Såsom herrarne af utskottets utredning se, torde det framgå med all möjlig tydlighet, att man icke kan tänka sig en allmän effektiv pensionering, ty kostnaderna skulle blifva så stora, att det icke blefve möjligt för statsverket att komma ut dermed. Sålunda visas det i motiveringen, att en sådan pensionering skulle gå till en större summa än hela statsbudgeten, och det är ju alldeles tydligt, att man då måste öfvergifva frågan ur den synpunkten. Det blir då fråga om att inskränka förslaget till vissa kategorier, så att det blir i praktiken möjligt att genomföra. I nu föreliggande kongl. förslag synes det mig, som om den synpunkten blifvit tillgodosedd i ganska afsevärd grad, och utskottet har, enligt mitt förmenande, i ganska väsentlig mån förbättrat detta förslag.

Nu hafva åtskilliga talare anmärkt angående den obligatoriska försäkringen, att den vore i princip oriktig. Äfven jag har haft samma åsigt. Jag har tänkt, att det skulle vara möjligt att på frivillighetens grund åstadkomma en försäkring, genom hvilken — låt vara att den långsamt utvecklade sig — man dock småningom kunde nå målet. Det skulle ju varit mycket behagligare och bättre för alla parter. Men då den allmänna meningen är den, att det eftersträfvade målet icke i någon afsevärd mån skulle nås dermed, har jag, med hänsyn till att jag varit intresserad af att denna sak så snart som möjligt skulle lösas, ehuru ogera, frångått denna åsigt och förenat mig med utskottets förslag i hufvudsak; endast i ett par detaljer har jag reserverat mig.

Om vi nu se på förslaget i fråga, är det, såsom mig synes, ett ganska enkelt och acceptabelt förslag. Dess företräden framför det förr framlagda torde onekligen vara mycket stora i flere hänseenden. Särskildt har utskottet gjort några förenklingar, som torde beaktas. Äfven har genom tillägget af 13:de paragrafen beredts möjligheter för ett större antal arbetare, som eljest skulle blifva uteslutna, att vara med om den obligatoriska försäkringen — detta särskildt om den af herrar Persson, Öberg och mig afgifna reservation angående nedsättning af det stadgade veckoantalet skulle vinna Riksdagens bifall. Derigenom skulle en hel del, såsom torpare och mindre handverkare, som börja såsom tjänare, hafva lättare att sedan fortfarande vara obligatoriskt försäkrade och derigenom erhålla hustrupensionering, en förmån hvaraf de eljest icke skulle fortfarande kunna få komma i åtnjutande.

Det har gjorts åtskilliga anmärkningar mot utskottet och dess utredning. Särskildt en talare på örebrobanken beklagade, att icke utskottet hade gjort nödig utredning och att icke hans motion hade blifvit nog beaktad. Hvad nu utredningen beträffar, ber jag att få påpeka, att denna fråga kom temligen sent till Riksdagen, och utskottet har icke haft lång tid på sig. Men utskottet har ingenting

att förebrå sig i den vägen, ty det har arbetat hvarje dag, då det icke varit plenum. Till något resultat hade utskottet icke kunnat komma förr. Hvad de vidlyftiga utredningarna angår, kunde de nog varit önskvärda, men en del af de utredningar, som fordrades, skulle tagit månadtals arbete af skickliga räknekarlar, och tydligt är, att sådana vidlyftiga utredningar icke genom utskottet kunde åstadkommas.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Särskildt yttrade den ärade örebrorepresentanten sin förvåning med hänsyn till en del af utredningen, nemligen att icke utskottet hade kunnat säga hvad denna försäkring skulle kosta utan fondering. Det förvånar mig verkligen, att han icke kunnat räkna ut det sjelf. Ty det är, synes det mig, en mycket enkel räknefråga. Utskottet har tydligen angifvit hvad det årliga bidraget skulle vara, som staten skulle lemna nu och framdeles, och vidare är det angifvet, huru stor summa som kapitalbildningen beräknats till, nemligen 400 millioner kronor. När då räntan är angifven till $3\frac{1}{4}$ %, är det lätt att räkna ut att $3\frac{1}{4}$ % på 400 millioner är 13 millioner. Det är således 13 millioner kronor, som denna kapitalbildning representerar i årliga bidrag, då försäringen blir effektiv och fonden kommer till det beräknade beloppet.

Hvad nu vidkommer det, att icke den frivilliga försäringen har kunnat närmare beräknas, är det klart, att man icke kan beräkna det man icke vet grunderna för. — Man vet ju naturligtvis icke, huru stor tillströmningen blir. Men en sak vet man och har klart för sig, det är maximum, hvad hela denna försäkring skulle kosta. Ty å sid. 43 i utskottets betänkande står angifvet, att om alla obligatoriskt försäkrade skulle ingå i den frivilliga försäringen och alla andra äfven skulle blifva deltagare i den frivilliga försäringen, det vill säga, om alla landets invånare skulle blifva intagna i den frivilliga försäringen och de obligatoriskt försäkrade skulle utgöra den kalkylerade tredjedelen, så skulle hela kostnaden blifva 12 millioner kronor för statsverket utom förvaltningskostnaden. Der torde man alltså hafva maximisiffran. Utredningen är väl således icke så dålig som det har påståtts.

Uti det nu föreliggande utskottsförslaget hafva de förpligtelser, som skulle åligga arbetsgifvare, blifvit mycket förenklade i jämförelse med hvad förhållandet varit i lagförslaget. Deras skyldigheter hafva förenklats genom införande af sparkassemärken och derigenom att de i vissa fall skulle få på en gång insätta försäkringsafgifter för längre tid än en kalendervecka.

Det har hos reservanterna och på åtskilliga andra håll väckt mycken ovilja, att lagförslaget innehåller ansvarsbestämmelser, och det har framkastats, att det vore olämpligt att bestraffa öfverträdelser af en sådan lag som denna med böter, som i vissa fall måste förändras enligt gällande strafflag. Detta ger mig anledning påpeka, att det icke är så farligt med dessa straffbestämmelser. I trettioförsta paragrafens första moment står det:

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

»Arbetsgifvare, som underlåter att fullgöra hvad honom enligt 9 och 11 §§ åligger, straffes med böter från och med två till och med femtio kronor.»

Nå, hvad åligger då arbetsgifvare enligt nionde och elfte paragraferna? Jo, i nionde paragrafen stadgas det, att arbetsgifvare är skyldig taga hand om pensionsafgifterna samt insätta dem på postsparbankskontor eller ock infästa motsvarande pensionsmärken i böckerna, och uti elfte paragrafen är det fråga om skyldighet för arbetsgifvare att inlemna pensionsböckerna för granskning å vederbörande postkontor. Det är ju temligen tydligt, att det bör vara någon straffbestämmelse för försummelse härutinnan, och för att göra detta så lindrigt som möjligt, så att det icke onödigtvis komme att anställas åtal, har utskottet förändrat det af Kongl. Maj:t föreslagna stadgandet på det sätt, att böterna skulle helt och hållet tillfalla kronan, och icke hälften tillfalla åklagaren, såsom Kongl. Maj:t föreslagit.

Vidare heter det i trettioförsta paragrafens andra moment:

»Bryter någon emot hvad i 10 § 2 mom. finnes stadgadt, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.»

Och tionde paragrafens andra moment innehåller:

»I pensionsbok må ej göras anteckning om arbetstagares uppförande eller arbete eller om annat, som ej har afseende på rätt till pension enligt denna lag.»

Detta är de straffbestämmelser förslaget innehåller, och jag hemställer till eder, mina herrar, om de skyldigheter, som här åsyftas kunna anses vara så afsevärda, att icke en arbetsgifvare må kunna göra så mycket för sina arbetare.

Hvad nu den finansiella sidan af saken beträffar, så har denna ifrågasatta stora fondbildning ansetts vara farlig, men då man tar i betraktande, att fondbildningen icke skulle blifva färdig förrän om sextio à åttio år, så tror jag, att farhågorna äro ganska öfverdrifna, ty att döma af utvecklingen under den närmast förflutna tiden, torde ifrågavarande penningesummor icke komma att spela samma roll i framtiden som nu. Och om dessa samlade kapital skulle bli en häfstång för utvecklingen, så att jordbruket kunde få låna billigare penningar och det funnes förlag för industriens uppdrivande, så vore sannerligen dermed ingen fara. Vi hafva länge nog här i landet varit i saknad af nödigt kapital för att, såsom sig bort, tillgodose våra industrier och taga hand om landets naturliga utvecklingskällor.

Det har äfven ansetts farligt, att dessa stora fonder skulle placeras af en myndighet, men då utskottet i sitt förslag hemställt, att det skulle stadgas, att Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle gemensamt utfärda bestämmelse angående fondernas förvaltning, så skulle ju Riksdagen hafva i sin hand, då saken vidare komme före, att uttala sina önsknigar härutinnan och få dem tillgodosedda.

En talare på stockholmsbanken uttalade sitt missnöje dermed att invaliditetsförsäkringen icke omfattade alla, det vill säga äfven personer under fentio år, och han trodde icke, att det skulle medfört så stora kostnader att äfven medtaga sådana. Nej, det är visserligen sant, att det icke skulle medfört afskräckande kostnader, men utskottet ansåg sig dock icke böra medtaga sådana personer, därför att pensionerna för dem skulle blifva så små och obetydliga, så att, då man icke kunde acceptera principen om minimipensioner på grund af de stora och oberäkneliga kostnader, som deraf skulle uppstå, man måste begränsa invaliditetsförsäkringen till fentio års ålder enär, såsom sagdt, pensionerna eljest skulle blifva för små.

Talaren på örebrobanken ville hafva större pensioner, och detta, om jag förstod honom rätt, utan att arbetarne skulle behöfva tacka för något, i det att de för de afgifter, som nu vore föreslagna, skulle kunna få större pensioner. Ja, huru det skulle tillgå, förstår jag ej. Icke kan man väl åstadkomma stora kapitalutbetalningar utan att hafva någon källa att taga ur. Det återstår för den ärade talaren att förklara, huru det skulle tillgå.

Hans motion ansågs för öfrigt inom utskottet alldeles enhälligt icke vara något annat än en utvidgad fattigvård, men icke behöfva vi väl stifta en sådan här försäkringslag, för att nå det målet att få en utsträckt fattigvård. För det ändamålet behöfver man allenast ändra den redan befintliga fattigvårdslagstiftningen.

Då Riksdagen förut under flera år afsatt medel för arbetarepensionering, så synes det mig, som om Riksdagen derigenom gifvit på hand, att någonting måste göras i detta afseende. När det nu föreliggande lagförslaget är mycket enkelt och på samma gång så effektivt, som det med iakttagande af nödig försiktighet kan vara möjligt att börja försäkringen med, samt det hinner förflyta lång tid, innan försäkringen skulle komma att blifva fullt färdig, men man under denna tid både genom statistiken och ur andra källor kunde vinna erfarenhet, om och i hvilken riktning rättelser och justeringar i lagen borde ske, så synes det mig, som om goda skäl skulle vara för handen att nu antaga lagförslaget. Deremot förefaller det mig som om, derest Riksdagen nu skulle afslå detta förslag, ett sådant beslut skulle åtminstone kunna tydas så, att Riksdagen frångått sin förra ståndpunkt i frågan och icke vidare vill inlåta sig på denna lagstiftning. Under sådana förhållanden kan jag ej heller finna hvad det skall tjena till att fortfarande afsätta stora summor till pensionsfonden.

Herr talman! Då jag tror, att det skulle vara lämpligt och lyckligt att nu antaga detta lagförslag, skall jag bedja att få yrka bifall till utskottets förslag i hufvudsaken och skall anhålla att få vid den senare behandlingen yttra mig vidare angående den af mig afgifna reservationen.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Herr Ivar Månsson: Herr greve och talman! Den nu föreliggande frågan är, såsom vi alla nogsammt veta, icke ny för Riksdagen. Den daterar sig egentligen fjorton år tillbaka i tiden. År 1884 aflät nemligen Riksdagen till Kongl. Maj:t sin första skrifvelse i detta ärende, och sedan den tiden hafva såväl regeringen som särskilda komitéer nedlagt mycket arbete på frågan. Riksdagen hade den på sitt bord senast år 1895, såsom jag tror, för tredje gången. Herrarne torde nog erinra sig den debatt, som föregick ärendets afgörande den gången, och huruledes man då, likasom nu, var tveksam att gå in på förslaget, men att nästan alla, som yttrade sig, voro för att något skulle göras och ville hafva ett beslut, som förde saken framåt. Resultatet af debatten blef ett så kalladt motiveradt afslag med en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri Riksdagen begärde, »att Kongl. Maj:t behagade taga frågan under förnyad pröfning samt, efter vidtagande af erforderlig utredning, för Riksdagen framlägga det förslag, Kongl. Maj:t kunde finna påkalladt». Jag har velat nämna detta, derför att man icke skall förundra sig öfver att detta kongl. förslag nu föreligger; det har framkommit på Riksdagens egen begäran.

Nu är det fråga om, huruvida detta förslag är sämre än det af 1895, eller om det är förbättradt så att det kan anses vara antagligt. Enligt min uppfattning är nu förslaget i väsentliga delar förbättradt och förenkladt, och jag tror icke, att inom denna kammar skola finnas många, som icke erkänna, att så är förhållandet. Men det kan jag nog förstå, att alla de, som icke vilja hafva någonting åtgjort i denna fråga, utan äro principiella motståndare mot sjelfva saken, i nära nog hurudan som helst form densamma må föreligga, icke heller kunna godkänna detta förslag. Alla åter, som vilja att någonting skall härvidlag göras, måste erkänna, att förslaget är förbättradt — och väsentligen förbättradt — dels af Kongl. Maj:t och dels nu särskildt af utskottet. Jag tror derför, att man bör tveka, innan man, efter de föregående uttalanden som Riksdagen gjort, bestämmer sig för att, så att säga, kasta det tillbaka,

För så vidt jag kan förstå, gäller nu tvisten, huruvida det skall vara obligatorisk försäkring eller frivillig sådan eller ock bådadera. Ett stort flertal vill nu icke taga den Kongl. propositionen, utan vill stanna vid den frivilliga försäkringen och icke göra något vidare i denna sak. Men dermed har man, så vidt jag kan se, icke hjälpt det man nu vill hjälpa; ett sådant beslut skulle icke komma dem till godo, som man vill räcka en hjälpsam hand; de, som verkligen behöfva hjälpas, träffas icke af den frivilliga försäkringen. De, som i allmänhet skulle gå in på den frivilliga försäkringen, tror jag skola för det mesta vara sådana personer, som sköta bra om sig sjelfva, och dem har staten egentligen icke något behof af att räcka en hjälpsam hand, åtminstone icke i samma grad som åt dem, hvilka icke vilja låta underkasta sig den frivilliga försäkringen. Skall derför förslaget kunna medföra någon effektiv verkan, så tror jag

att det måste stadga obligatorisk försäkring, så att individen tvingas till att spara och sätta in pengar för sin ålderdom. Detta kommer han, efter mitt förmenande, att gerna göra, sedan han kommit under fund med de fördelar, som ligga deri, att han af staten får så stor hjälp, som detta förslag bjuder honom; han får ju ända till 50 procent i ren skänk af staten emot hvad han själf erlägger, och det är därför min lifliga öfvertygelse, att saken icke kommer att mottagas med ovilja. Men, mine herrar, göra vi icke försäkringen till ett tvång för honom, så kommer han icke med och får ingen nytta af någon försäkring. De, som man skulle vilja hjälpa och som i främsta rummet behöfva stödjas och upprättas, de blifva således icke delaktiga af försäkringen.

Nu har här talats om olägenheterna af ett tvång och att det skulle vara orätt att stifta en tvångslag. Det har varit mycket, som man i den vägen fått höra, och om vi läsa herr Redelii reservation, skola vi finna, att han har sin egen mening om den saken. Då man har sådana åsigter häruti som han, så är det icke underligt, om man drager sig för en sådan här tvångslagsstiftning. Han säger nemligen: »Genom dessa tvångsavgifter skulle de arbetandes besparingar hopsamlas och undandragas de betalandes egen disposition, äfven vid största behof, och förvandlas till fastläst kapital, hvaraf de ursprunglige egarne i de flesta fall aldrig finge något tillbaka.» Ja, om det nu är så, att de icke få något tillbaka, då lefva de ju icke och ha således inga behof längre. Men lefva de eller blifva de invalider, få de ju sina pengar tillbaka, och icke nog med att de få tillbaka de pengar, som de själfva besparat, utan de få 50 procent deröfver jemte ränta på allt hvad som har blifvit insatt. Jag tror därför, att vi måste besinna oss något, innan vi skrifva under en sådan tankegång, som den, hvilken ligger i herr Redelius' uttalande.

Herr Pehr Pehrson talade om de många saker, som ett tvång skulle åstadkomma och om det myckna obehaget deraf för arbetsgifvarne, och jag vet ej hvad det mera var, jag kunde icke följa honom i hans uttalanden. Han sade, att om det var bråd tid och han t. ex. behöfde folk för sin betupptagning och skickade ut ett tillkännagifvande derom, så skulle några arbetare icke komma till honom; han skulle icke få dem till att åtaga sig sådant arbete, därför att de skulle vara tvungna att för försäkringen betala in dessa 20 öre i veckan. De skulle föredraga att gå miste om arbetet, hellre än att gå in på detta afgiftstväng, och följdén skulle bli, att hans betor skulle få stå qvar i jorden och kanske frysa. Men, mine herrar, här har man ju talat om, att det ibland skulle blifva arbetsgifvaren, som finge betala arbetarnes bidrag, och detta torde väl blifva fallet vid sådana tillfällen, då det råder stor brådska för arbetsgifvaren. Då är det ju icke mer än rätt och billigt, att han får betala dessa 20 öre i veckan, för att få det folk han behöfver, och det säger jag, att är det nödigt för herr Pehr Perhson att

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts).*

hastigt få sina betor upptagna, så får han väl finna sig i denna utgift af 20 öre i veckan, och då är väl ingenting vidare att säga om den saken. Nej, man bara konstruerar upp svårigheter och gör saken mycket värre än hvad man, enligt mitt förmenande, egentligen har anledning att göra.

Vidare har man sagt, att ofantliga svårigheter skulle beredas arbetsgifvarne genom alla de besvär, som äro förenade med denna sak och genom alla dessa böter och straffbestämmelser. Men, mine herrar, detta är ju något, som vanligtvis åtföljer hvarje lagstiftning och som måste genomgå nästan alla lagar, för att de skola efterföljas. Är det nu så farligt med besväret för mig som arbetsgifvare att, om jag hela året eller kortare tid deraf har en arbetare i min tjänst, i hans pensionsbok fästa in ett sådant här föreslaget pensionsmärke och skrifva mitt namn på det? Jag tycker, att om icke vi arbetsgifvare vilja så pass mycket gå arbetarne till mötes, så är det illa stäldt. Men enligt min öfvertygelse fins det nog icke många arbetsgifvare, som skulle rygga tillbaka för så litet besvär, nej tvärtom.

Så har man ordat om de förfärliga svårigheter, som skulle inträffa för den arbetsgifvare, som använde betingsarbetare för t. ex. några dagars tid; han skulle behöfva gå kanske halfva milen för att taga reda på hvad de gjort. Nej, alldeles icke, enligt mitt förmenande. När dessa personer komma för att utfå sin liquid, så tager ju arbetsgifvaren reda på huru länge hvar och en arbetat, och har någon af dem icke arbetat en veckas tid eller så länge att de uppfyllt försäkringsvilkoren, så mister han ju sin rätt till pension; detta är alltihop, arbetsgifvaren har dermed ingenting att göra. Arbetaren är det, som kommer att lida på saken, han får ingenting insatt i sin pensionsbok och får följaktligen icke det belopp, hvarmed staten skulle bidragit för honom, det går för honom förloradt, men ingalunda är det arbetsgifvaren, som i detta fall har någon risk eller något obehag. Med sådana invändningar konstruerar man bara upp svårigheter, och detta synes mig icke vara rätt, då man skall handlägga ett ärende, som är af sådan vikt och så stor betydelse för oss sjelfva och hela vårt folk, och därför tycker jag, att man icke skall ställa upp svårigheter, som icke finnas och icke äro sanna, icke äro rätta.

Vidare har man talat om det stora missnöje, som skulle uppstå hos arbetarne, om de tvingades att betala ut dessa afgifter och icke finge sjelfva råda och disponera öfver hela sin veckolön. Häremot skall jag be att först och främst få säga, att efter våra arbetsförhållanden — som vi skola hoppas vid Gud måtte få länge fortfarande existera — är denna afgift af 20 öre för man och 10 öre för qvinna i veckan en så ringa afgift, så att jag tror att det icke skall blifva synnerligen många, som komma att fästa sig vid den. Låt nu emellertid vara, att det skulle härför uppstå missnöje till en början — ty sådant medföra väl, enligt mitt förmenande, alla sådana

här förändringar, och i fråga om allt hvad försäkring heter, är det just icke så synnerligen angenämt så länge man bara får betala — men då man hunnit se fördelarne och nyttan deraf, så kommer försäkringens behagliga del, och då är det, som missnöjet tager slut — om det nu funnits — då är det, som sympatierna för försäkringen komma, och det är min lifliga öfvertygelse, att de *måste* komma. När arbetarne få se, att de hafva denna pension af 200 kronor på sin ålderdom, jemte hvad de möjligen kunna ha förskaffat sig på frivilliga försäkringens väg, skall detta, enligt min öfvertygelse, alstra en stor välvilja för förslaget, och om vi toge det nu och vi kunde skåda in i framtiden, så skulle vi se, huru de välsignade dem, som hjälpt dem med att få detta nu föreliggande förslag igenom.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Det var här en talare — en motionär i frågan — som synnerligen starkt håller på den danska principen och ville yrka bifall till sin motion i den vägen. Men jag ber att för min del få säga, att jag icke kan fatta fördelarna i hans förslag. Säsom här flere gånger blifvit sagdt och äfven af utskottet påpekats, är detta ingenting annat än en förändrad form af fattigvårdsväsendet. Och, mine herrar, det märkliga med denna princip är, att kommunens medlemmar skola sitta och bestämma, i hvad mån en individ gjort sig förtjent af att få åtnjuta statsbidraget. Kan det verkligen vara rätt, kan det vara klokt, att vi skola åvägabringa en sådan lagstiftning, att medlemmar af en enskild kommun skola ega rätt att afgöra, till hvilket belopp statsbidraget skall utgå? Och dertill kommer, att de som skola erhålla bidraget blifva underkastade samma pröfning och samma bedömande, som skall ske med hvar och en som söker fattighjelp. Det fins ju icke den ringaste grad af rättvisa i detta; hvad han skulle få, har han ju redan rätt till efter fattigvårdslagen, och det är detta, som gör, att jag för min del anser ett sådant förslag oantagligt och omöjligt att genomföra.

Nu anser jag, att utskottet så väsentligt förbättrat detta förslag utöfver hvad Kongl. Maj:t har gjort sedan 1895, att man väl kan säga, att man undanröjt en hel del af de betänkligheter, som förut funnits mot förslaget, och som man mången gång här i kammaren hört uttalas.

Så t. ex. har uppdelningen af de försäkringspligtige männen i klasser försvunnit. Det finnes nu icke mera än en klass för män och en klass för qvinnor. Detta är således en stor förenkling. Männen betala 20 och qvinnorna 10 öre i veckan, och staten bidrager med 50 % deraf. Det är ju en väsentlig förbättring och förenkling, som sålunda blifvit genomförd.

Vidare har — och detta synes mig vara den viktigaste förbättringen — i § 13 en bestämmelse blifvit införd, hvarigenom många flere kunna komma i åtnjutande af dessa pensioner, ty det är ju alldeles tydligt, att nära nog hvarje mindre jordbrukare, handverkare och näringsidkare kan, om han vill, låta anteckna sina söner

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

och döttrar som tjenare, och de äro det också i de allra flesta fall. De hjälpa föräldrarne, äro aflönade som tjenare, och äro därför berättigade att få försäkring. Enligt den nya 13 § skulle då dessa, sedan de varit försäkrade i 5 år eller, som det heter, 260 veckor, vara berättigade att fortsätta, äfven om de upphöra att hafva försäkringspligtig anställning. Detta är en väsentlig förbättring, och jag tror icke, att man efter dess genomförande har skäl att klaga öfver att förslaget är allt för litet omfattande. Det råkar nog nu mera de flesta af dem, som behöfva dylik försäkring.

Sedan kommer denna penningfråga, som skrämmar mången. Det är ju också stora summor, väldiga kapital, som det gäller. Men, mina herrar, om vi se efter, hvad t. ex. nionde hufvudtiteln kostar oss, så är det omkring 5 millioner kronor, och efter utskottets beräkningar skulle kostnaden för denna försäkring icke uppgå till mer än omkring 4 millioner kronor. Höja vi för säkerhetens skull detta belopp med 50 %, så äro vi uppe vid 6 millioner kronor. Är då detta ett så oerhördt belopp? Det är ju icke mycket mer än hvad vi betala på den nionde hufvudtiteln. Och pensionerna derifrån gå ju icke till sådana, som i egentlig mening äro behöfvande. Ja, det finnes nog sådana äfven bland pensionärerna på nionde hufvudtiteln, men de tillhöra dock i stort sedt en annan kategori än den, som här är i fråga. För öfrigt ber jag få påpeka; att det endast är en ringa del af hvad som utgår i pensioner till våra tjenstemän, som återfinnes under nionde hufvudtiteln, ty, som vi veta, finnes det många, som hafva egna pensionskassor, t. ex. jernvägspersonalen, armén, flottan och så vidare, och det är därför endast en försvinnade liten del, som är uppförd under nionde hufvudtiteln.

Tänker man vidare på fondbildningen, så bör denna icke kunna innebära någon så synnerligen stor fara. Tvärtom tror jag, att vi skulle hafva haft anledning att skatta oss lyckliga, om vi hade haft en sådan lag för många år tillbaka i tiden, så att vi kunnat låna ur denna fond till våra jernvägsbyggnader i stället för att göra skuld i utlandet. Hvilken ofantlig skilnad skulle icke detta hafva varit! Sådant borde man väl sträfvat efter. På detta sätt förhåller det sig efter min uppfattning med den omtalade faran af fondbildning. Stater lånar, när den behöfver, jordegarne låna, när de behöfva, och fastighetsegare och andra, som kunna ställa erforderlig säkerhet, taga också lån.

Den enda fara, som kan uppstå, är enligt min mening, att räntefoten i någon mån skulle kunna falla, om nu detta skall anses som någon fara. Men, mina herrar, det är icke säkert, att detta innebär någon fara. Det kan visserligen medföra en minskning för dessa pensionärer, men det medför icke någon fara i andra fall, ty företagsamheten i landet skall icke lida derpå, utan snarare tvärtom.

Vidare har denna fråga äfven en annan ganska stor och vidt omfattande betydelse. Vi veta, att när det här i Riksdagen varit fråga om åsättande af en del indirekta skatter eller när det varit

tal om utvidgandet af värnpligtsskyldigheten, så har det ofta sagts, att man ville tillföra dem, som hårdast trycktes af dessa indirekta skatter och af denna värnpligtsskyldighet, någon hjälp. Man har här talat om urtima löften. Jag tror, att det äfven i denna fråga ligger något sådant, som vi hafva att infria. Här stå vi nu inför möjligheten att kunna infria vårt löfte, och jag undrar, om det då är skäl att rygga tillbaka, när det kan göras på det sätt, som det föreliggande förslaget ger vid handen. För min del tror jag, att det vore väl, om vi gjorde det. Det länder ingen till skada, penningarne stanna inom landet, det hjälper dem, som man åsyftar att hjälpa, och det kommer att inbespara kommunerna åtskilliga utgifter.

Vidare har detta förslag, enligt min uppfattning, en synnerligen stor och beaktansvärd förtjenst, om det rätt följes, nemligen att det kan mana folket till sparsamhet. Vi veta ju, att det hos oss är ganska klen bestäldt i den vägen. Jag har åtminstone gjort den erfarenheten, att äfven de tider, då det finnes god arbetsförtjenst, det är högst få, som förmå att taga vara på och lägga undan någonting för ålderdomen. Detta är ju ett sätt att hjälpa arbetarne i detta afseende. Och man vill hjälpa dem genom att låta staten bidraga med hälften af hvad de sjelfva utgifva.

Vidare är det något annat, som vinnes, och det är, att de blifva qvitt förödmjukelsen att, när de blifva gamla och orkeslösa, behöfva gå till fattigvården och begära sin försörjning. Deri ligger kanske den allra största betydelsen af förslaget. Hvilken tillfredsställelse bör det icke bereda föräldrarne att på detta sätt få sina barn försäkrade, och hvilken tillfredsställelse bör det ej bereda barnen att veta, att de genom att fortsätta den försäkring, som föräldrarne påbörjat, kunna sjelfva förskaffa sig en tryggad ålderdom, utan att behöfva anlita den allmänna fattigförsörjningen. Jag tror, att just denna trygghet för de enskilda personerna inom dessa samhällslager är af så stor betydelse, att det väl kan vara värdt, att man offrar mycket för dess ernående.

Ja, mina herrar, så har jag uppfattat förslaget, och det är för den skull jag icke ryggar tillbaka för att antaga detsamma. Jag kan icke se några vådor i det. Jag kan icke heller finna någon orättvisa deri, utan anser det tvärtom vara fullt öfverensstämmande med billighetens och rättvisans fordringar. Det är därför, herr talman, som jag skall be få yrka bifall till förslaget sådant det föreligger.

Häruti instämde herrar *Odenrants, Scanberg, Hedgren, Åkesson, Pehrsson* i Åkarp. *Andersson* i Hasselbol, *Hansson* i Solberga och *Persson* i Tällberg.

Herr Thor: Herr talman, mina herrar! Det nu föreliggande förslaget är visst icke sådant, att jag för min egen del och för dem som jag närmast representerar kan med någon större grad af entusiasm uttala mig för det samma. Men jag skall dock på de

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. skäl, som af många föregående talare på ett utmärkt sätt anförts, be få sluta mig till dem, som yrkat bifall till detsamma, detta mest därför, att jag icke vill riskera att skicka det på en förbättring på ytterligare tre år, emedan man då icke vet, hvad som kan blifva kvar af hvad man ursprungligen tänkte sig som ålderdoms- och olycksfallsförsäkring.

(Forts.) Det har här framstälts många anmärkningar mot förslaget bestämmelser. Särskildt har man rigtat dessa mot att försäkringen skulle vara obligatorisk, och man har kallat den en tvångsbeskattning. I likhet med, som jag föreställer mig, allesammans, skulle jag naturligtvis mycket hellre hafva önskat, att syftet kunnat genomföras på annat sätt, än genom att göra försäkringen obligatorisk. Det är gifvet, att vi mycket hellre skulle hafva anslutit oss till förslaget, om det varit möjligt att på frivillighetens väg komma till samma mål. Men, såsom alla talare medgifvit, låter detta icke göra sig.

Det var t. ex. en talare på förmiddagen, som vände sig mot principen om obligatorisk försäkring, och han anförde ett par exempel, som, enligt min uppfattning, tydligt visa, att tvångsprincipen är nödvändig. Det var nemligen herr Pehr Pehrson i Törneryd, som anförde, att om han bestälde några som skulle taga upp hans potatis, och de finge höra, att de skulle få betala in 20 öre i veckan till sin pensionering därför, så skulle de gå derifrån och lemna både potatisen och arbetsförtjensten åt dess öde. Jag kan icke förstå, huru man skulle kunna hjälpa dessa arbetare, om man icke bestämde, att de skulle för den vecka de arbeta betala in dessa 20 öre. Denna lag rättfärdigas, liksom så många andra lagar, för att icke säga *alla* andra lagar, af den menliga ofullkomligheten. Vore icke menniskorna så ofullkomliga, så skulle man icke behöfva stifta lagar, och icke heller behöfva befatta sig med den nu föreliggande. Men den omständigheten, att man här föreslagit obligatorisk försäkring — och de flesta talarne här hafva uttalat sig för denna princip — innebär just med hänsyn till arbetarne, att dessa icke spara allt hvad de kunna, och med hänsyn till arbetsgifvarne, att de icke alltid betala hvad de kunna betala, eller att arbetarne icke alltid få hvad de kunna hafva rätt att begära. Dessa förutsättningar äro — det torde ingen kunna förneka — fullt rigtiga, och därför blir lagen nödvändig, motiverad och rättfärdig. Jag tror också, att de arbetare, på hvilka detta icke slår in, nemligen de, som spara så mycket de kunna af hvad de förtjena, icke så mycket taga sig af, att de ytterligare få afsätta 10 kronor om året till en sådan arbetareförsäkringsanstalt. De spara nog på andra håll, så att de, när det behöfves, hafva en liten slant till hands; och jag tror icke, att från deras sida skola komma så många klagomål öfver denna lag. Så är det också med de arbetsgifvare, som betala ordentligt och bra. Jag tror icke, att de skola på något sätt känna detta såsom ett tryckande band, utan jag tror, i likhet med den föregående talaren,

att de gerna skola underkasta sig det lilla arbete och den uppoffring, som denna lag för med sig, för att bereda sina arbetare en fördel. Och i många fall skola också arbetsgifvarne, då de veta, att dessa ören, som de öka arbetslönen med, komma arbetarne till godo på *detta* sätt, gerna öka lönen med dessa 20 öre i veckan eller hvad det nu kan vara.

Det är uppenbart, att om man icke vidhåller den obligatoriska principen, så komma icke de svagaste existenserna med, därför att de icke kunna få så mycket för sitt arbete, att de kunna afsätta dessa 20 öre. Men derigenom att dessa försäkringsören ingå i deras behof, skola deras fordringar på större lön tränga sig fram med större kraft, så att de få dem uppfyllda. Och detta är icke orätt, ty en arbetare bör vara berättigad att utom det dagliga torftiga brödet också, om han lefver, tills han blir gammal, eller om han blir invalid, få någon liten hjälp till sitt uppehälle.

Af de olägenheter, som här framhållits, såsom uppkommande af tvångsförsäkringar, vill jag endast upptaga den, som herr Vahlin på förmiddagen framhöll. Han sade, att den skulle försvaga individens känsla af ansvar och pligt att sörja för sig sjelf. Jag vill icke neka till, att i något fall skulle det gå på det sättet. Men jag vill också påstå, att i många fall ansvarskänslan icke skulle försvagas, utan stärkas, därför att genom denna försäkringslag individen får något hopp om att på ålderns dagar kunna reda sig sjelf och försörja sig sjelf. Han ser någon utväg att få lefva utom fattiggården och utan fattigvård, och just detta att han vet, att denna utväg finnes, skall sporra honom att göra alla ansträngningar för att i någon mån förbättra det lilla lefvebröd, han får genom försäkringen. Jag är alldeles viss derom, ty jag känner arbetarne ganska väl och vet, att den omständigheten, att de se fattigdom och fattigvård framför sig på sin ålderdom, förlamar deras intresse för sparsamhet och lägger en sorts tyngd på hela deras lif. Men denna utsigt att kunna reda sig skall uppiggas dem och gifva dem mera kraft att taga vara på de små resurser, de kunna hafva. Jag tror således, att motsatsen till hvad herr Vahlin sade skulle inträffa i ett mycket öfvervägande antal fall; och jag tvekar icke att med afseende härå fullt ansluta mig till den obligatoriska principen.

Det största motståndet mot denna lag tror jag dock icke gäller tvångsprincipen. För den talare, jag nyss nämnde, är jag viss om att det är så. Men hos de flesta andra gäller nog motståndet det, att de mena, att statskassan kommer att blifva allt för strängt anlita för dessa personers räkning; och därför få alla skäl vara goda. Efter förslaget är det staten och arbetarne, som skola erlägga afgifterna för denna försäkring; men jag erkänner, att det icke är så godt att bestämma, hvem som till slut kommer att erlägga dessa afgifter, därför att det blir olika i olika fall. Hos de svagast aflönade blir det nödvändigt, att arbetsgifvaren får öka på lönen, så att de kunna lifnära sig, äfven fastän de betala dessa 20 öre. Andra väl aflönad

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta*

*m. m.
(Forts.)*

Rörande
 förslag till
 lag angående
 försäkring
 för beredande
 af pension
 eller lifränta
 m. m.
 (Forts.)

arbetare få sjelfva betala afgifterna. Och slutligen inverkar väl betalningen i någon mån på priset af den af arbetarne producerade varan. Det är således icke så godt att säga, hvilken som egentligen får betala denna försäkring. *Men förslaget innebär — och därför röstar jag för detsamma — att en arbetare, som arbetat från det han var 18 år till 50 eller eventuellt 65 års ålder och så länge efter förmåga och omständigheter bidragit till sitt och äfven andra samhällsmedlemmars uppehälle och till det öfverskott, som möjligen kan hafva uppstått, erhåller någon rätt att med mindre arbete eller utan arbete, om han är invalid, få ett torftigt bröd sig tillförsäkradt, ett bröd, som icke medför den förödmjukelse och den mistning af frihet och sjelfbestämmelserätt, som fattigvårdens nådebröd dock alltid medför.* Och det ligger så mycken rättvisa i detta, att jag är alldeles viss om att samhället icke skall förlora på att vidtaga en sådan anordning, och att det slägte, som kommer efter oss, icke skall vilja — hvad en talare på förmiddagen var så rädd för och ansåg skola blifva så svårt — taga ett steg tillbaka, utan taga det framåt på den väg, der vi nu stå i begrepp att taga första steget. Jag tror att vi utföra en rättvis och god handling, fastän jag icke i allo kan gilla förslaget och fastän jag vet, att det har åtskilliga brister, som kunde behöfva rättas.

Rörande de utgifter, som staten härför skulle komma att vidkännas, anser jag ett sådant steg och en sådan anordning, som den nu ifrågasatta, så rättvis och samhällsnyttig, att det bör vara en af statens allra förnämsta uppgifter att ordna denna sak, och att man icke bör ordna den blott därför, att man händelsevis har öfverskott i statskassan och godt om pengar, utan att man bör göra det före andra statsändamål och sedan se till, om det finnes något öfver till dessa. Jag sätter således denna försäkring i första rummet och tror, att, då den blir genomförd och får verka, den nog af de flesta skall erkännas såsom det förnämsta.

Jag skulle kunna inskränka mig till det nu anförda, men jag ber att något litet få bemöta talaren på örebrobanken, som framdrog ett nytt förslag, nemligen den danska försäkringslagen eller hvad den hette. Han klandrade det föreliggande förslaget, därför att det lagt åldern till grund och icke behovet. Jag klandrar också lagförslaget i viss mån därför, att man icke fått bort denna begränsning för invaliditetsfall till 50 år, och jag anser, att det vore riktigt och bra, om man kunde ordna saken så, att ingen begränsning för invaliditetspensioneringen behöfde göras. Men jag kan icke förstå, att han klandrade förslaget och framhöll den danska lagen såsom varande bättre, då, såsom vi alla veta, denna lag stadgar, att arbetaren icke får någonting före 60 års ålder, äfven om han förut skulle komma i nöd. I ett fall har det föreliggande förslaget afgjort företräde framför den danska lagen, och det är, att här kan arbetaren, om han blir invalid vid 50 år, få en pension, låt vara en förminskad pension, men efter den danska lagen skulle en vid 50 års ålder

inträffad invaliditet må hända tillintetgöra äfven hans pensionsrätt vid 60 år. Om han blir invalid vid 50 år och icke kan uppehålla sig mellan 50 och 60 år, utan måste anlita fattigvården, får han nemligen ingen pension vid 60 år heller. I detta hänseende måste man erkänna, att det föreliggande förslaget har ett stort företräde. I fall detta förslag afslås och någon hänsyn kommer att tagas till den nämnde talarens förslag, vill jag hafva sagt detta.

Han sade sig vidare med sitt förslag afse, att det skulle vara en hjälp till sjelfhjelp, och att denna hjälp till sjelfhjelp skulle bestå deri, att arbetarne måste försörja sig mellan 50 och 60 års ålder. Jag tror, att detta icke har sådan betydelse, utan att tvärt om det förhållandet, att de veta, att huru de än bära sig åt under föregående år, om de icke arbeta ordentligt och icke göra ordentliga inbetalningar, de ändå vid viss ålder få pension — icke skall bringa dem till sjelfhjelp, utan bidra till att fostra den tanken, att de icke behöfva bry sig om något, de få pension ändå. Jag tror således, att detta förslag alldeles motverkar hvad han afsåg att det skulle verka.

Af de öfriga ändringar, som jag skulle velat hafva införda, nämner jag den, som blifvit framställd i doktor Bergströms motion, i hvilken äfven jag instämt, nemligen borttagandet af begränsningen för invaliditetsåldern. Emellertid förefinnes ingen utsigt för att detta skall gå, och utsigten är icke heller stor för att hela förslaget skall gå. I händelse det på något sätt återkommer, vill jag ytterligare betona, att man bör kunna vänta att få åldersgränsen borttagen, derför att det är så många, som genom yrkessjukdomar blifva invalider före denna tid, och jag anser det för en mycket stor orättvisa, att de, som arbeta i dessa farliga yrken, skola få betala, med nästan absolut visshet att ingen pension få.

Jag vill sluta med att yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Med herr Thor förenade sig herrar *Nydahl, Eriksson* i Qväcklingen, *Bromée, Norman, Eriksson* i Bäck och *Svensson* i Karlskrona.

Herr Pantzarhielm: Herr grefve och talman, mina herrar! I likhet med flere föregående talare, anser jag, att denna dag är af ganska stor vikt och betydelse. Jag anser den vara en märkestation på vår utvecklings väg. Jag tror nemligen, att det beslut, vi i dag fatta i denna fråga, har en stor räckvidd i vårt sociala lif i mera än ett hänseende.

Vår moderna samhällsutveckling har inom alla grenar på näringsarnes område medfört ett uppsving till en förut aldrig anad höjd. Detta uppsving har åstadkommits genom samarbete mellan kapital och arbete, vetenskap och konst. Men detta lyckliga resultat har fört med sig vissa skuggsidor, en konkurrens på alla områden, som man nog kan säga i vissa fall hafva varit demoraliserande: en brutal kamp om tillvaron, som drager ned menniskolifvet under

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts)

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

djurlifvets lagar; en oförsonlig strid emellan kapital och arbete, emellan arbetsgifvare och arbetstagare, emellan konsumenter och producerer. I denna strid har, såsom i hvarje annan strid, den svage dragit det kortaste strået. Storindustriens arbetare är på väg att af många anses icke för mera än en regulator på en maskin, med en till viss grad förstörd existens; han står med ganska snävt tillskurna medborgerliga rättigheter och med på många håll knappast erkänt menniskovärde. Att svaghet i ekonomiskt hänseende på en menniska utöfvar ett ganska stort tryck, det veta vi alla: arbetslusten och arbetskraften slappas, samhörighetskänslan inom samhället slappas, och det är icke att förvåna sig öfver, om dessa arbetare, som se framtiden så mörk framför sig och fattighusen hägra för sig, såsom en sista tillflykt gripa i det halmstrå, som rullas upp för dem af mer eller mindre samhällsvänliga agitatorer.

Det synes under sådana förhållanden, som skulle statshushållningens princip i och för sig hafva ett fel, ett fel, som åstadkommer en orätt syn på menniskovärdet och samfundskänslan. Man har på många håll sökt arbeta för att i någon mån motverka detta onda, och ett enligt min tanke ganska kraftigt och på samma gång ädelt vapen, som man använt, är arbetareförsäkringen.

Det föreliggande förslaget har, jag är ingalunda blind för det, ju kanske många svagheter, men jag delar till fullo den mans åsigt, som här i kammaren gaf första uppslaget till en arbetareförsäkring i vårt land; man måste *börja* en gång, och man kan, när man har en grund lagd, med god vilja och ömsesidig hjälp arbeta sig fram så småningom till något bättre. Här hafva från många håll framstälts anmärkningar mot förslaget. En sak, som dessutom blifvit framhållen och som jag anser vara på det högsta värd att beaktas, är den korta tid, som vi haft att tänka på denna fråga. Det synes mig, som om man hade kunnat vänta, att Kongl. Maj:t redan vid riksdagens början framlagt den kongl. propositionen. Vi hade derpå kunnat vinna nästan en och en half månad. Nu har emellertid tiden för utskottets arbete varit knappt tillmätt, och för endast åtta dagar sedan inkom utskottets betänkande till kammaren. På denna korta tid har någon diskussion man och man emellan knappast medhunnits; man har icke haft tid att arbeta sig in i det ändringsförslag, som utskottet framlagt; ingen diskussion har egt rum i pressen, och allmänheten har icke fått taga kännedom om förslaget. Lyckligt hade det emellertid varit, om man hade kunnat uppskjuta förslaget på någon tid, om man kunnat vänta, att det till nästa års Riksdag komme tillbaka. Så kan emellertid icke ske, men jag beklagar, att så skall vara förhållandet.

Många anmärkningar hafva som sagdt nu mot förslaget blifvit framställda, och dessa hafva äfven från sakkunnigt håll blifvit bemötta. Jag vill visst icke tro, att jag kan säga mera än hvad som redan blifvit sagdt, men jag vill likväl yttra ett par ord för att tillkännagifva min ståndpunkt.

Man har framställt anmärkningar mot beräkningarna. Jag tror för min del, att det är mycket svårt för en enskild man, en lekman så att säga, att sätta sig fullkomligt in i dessa beräkningar, än mera att kontrollera dessa. Jag vill säga, att jag har fullkomligt förtroende för att icke Kongl. Maj:t, till hvilken disposition stått sakkunskap i detta fall, och att icke utskottet, till hvars disposition äfven stått sakkunskap, skulle för Riksdagen hafva framlagt ett förslag, som i något fall vore ofullständigt i fråga om beräkningarna.

Till beräkningarna hör äfven denna fondbildning, för hvilken man är mycket rädd, men, mina herrar, här talas vidt och bredt om att man skall uppmana folk till sparsamhet. Jag undrar nu: om folk spar, hvar skall man göra af besparingarna? Besparingarna måste göras räntebärande, och således komma de små besparingarna att bidraga till en fondbildning. Ju mera man spar, desto större fonder bildas. Å ena sidan säger man, att man vill uppmana till sparsamhet, men å andra sidan säger man: vi vilja icke hafva fonder.

Dessutom böra vi taga hänsyn till, såsom grefve Hamilton sade, huru insättningarna i sparbankerna utan våda ökats, och en sak, som äfven bör framhållas, är, att alla våra försäkringsbolag, som ju de flesta åtminstone äro fondbildande, gå ganska bra.

Någon fara i detta hänseende tror jag därför icke föreligger, och jag är fullkomligt öfvertygad om att personer, som se klarare fram i tiden än jag, skulle hafva framhållit andra skäl än som här blifvit framhållna, om någon fara *verkligen* förefunnnes.

Man har också gjort anmärkning mot den obligatoriska försäkringen såsom ett våld mot arbetarnes frihet och sjelfbestänningsrätt. Ja, jag kan försäkra herrarne, att jag är lika mån som någon annan om arbetarnes frihet och sjelfbestänningsrätt, och jag vill visst icke, att vi skola försvaga vårt gamla renommé såsom frihetens stamort på jorden, men jag tror, att det finnes fall, då tvång är berättigadt och nödvändigt. Jag undrar, mina herrar, hvad det vore af många utaf oss här närvarande, om vi icke haft skoltvång eller obligatorisk skolundervisning. Då hade nog mången icke fått den underbyggnad, som han nu fått. Det nu nämnda är ett bevis på tvång och ett nyttigt tvång. Då samhällets bestämda fördel fordrar tvång, så kunna vi dermed, vid införandet af tvång, få en rättsgrund att bygga på. En sådan rättsgrund är att vinna fred i vårt hus och att sätta en dam för den stora tillströmningen till fattiggården.

Man har talat om missnöje och speciellt missnöjet i Tyskland. Jag har verkligen i detta fall följt ganska noga med den tyska litteraturen och jag har visserligen funnit, att anmärkningar framstälts, men jag får upprigtigt bekänna, att de flesta tyska broschyrer jag läst i denna fråga — en sådan ligger här i min låda till disposition för dem af herrarne, som vilja se den — hafva varit stridskrifter mot det socialistiska partiets uppträdande i denna fråga. Det uppträder fiendtligt mot denna försäkring och upphetsar arbetarne

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

mot densamma. Detta parti anser, att försäkringen är ett sätt att öfverflytta på arbetarnes skuldror hvad som förut legat på andra samhällsklasser. Det är de, säga de, som sjelfva få betala fattigvården, i stället för att andra gjort det förut.

Jag har deremot i andra tidskrifter sett ett lifligt försvar för den obligatoriska försäkringen och sett framhållas, att den haft mycket stora fördelar för hela tyska riket; man är mycket nöjd med densamma och man vill gå vidare. Det finnes många stränga bestämmelser i den tyska försäkringslagen, som är särdeles mångsidig, och man önskar därför vissa förändringar i lagstiftningen. Förledet är framlade också regeringen ett förslag i detta hänseende, ehuru densamma då icke antogs.

Hvad den frivilliga försäkringen beträffar, har man ju mycket framhållit den, men det har från många håll svarats, att med densamma träffar man icke de samhällsklasser, som man vill hjälpa och behöfver hjälpa.

Man har äfven sagt, att folk skulle draga sig för att betala den obligatoriska försäkringsafgiften, men då är det ju mycket större skäl att antaga, att folk icke heller vilja vara med om den frivilliga.

Såsom sagt, då det är min öfvertygelse, att det föreliggande förslaget är ett steg i den rätta rigtningen och ingalunda ett steg i mörkret, såsom många sagt, och då jag anser, att, hvad på samhället ankommer, samhället bör, för att vara verkligen framåtgående, arbeta i den rigtning att söka utjemna de stridigheter, som finnas, och samla sina medlemmar till ett enhetligt arbete för en harmonisk utveckling, så skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr K. G. Karlsson instämde häruti.

Herr greve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Jag har ansett mig pliktig att ännu en gång begära ordet med anledning deraf, att den ärade talaren på örebrobanken i sitt anförande upprepade gånger vände sig till mig med förfrågningar och anmärkningar. Jag måste dock börja med att säga, att, ehuru jag begärt ordet för att svara honom, jag likväl är urståndsatt att besvara alla hans frågor och anmärkningar, men jag kan icke smickra honom dermed att detta skulle vara på den grund att frågorna icke kunna besvaras eller att anmärkningarna äro ovederläggliga, utan därför att hans frågor voro så många att, om jag skulle upptaga alla till bemötande, jag fruktar att allt för mycket trötta kammaren.

Hvad åter hans anmärkningar beträffar, så är det icke så lätt att slå i hjel dem, ty de flesta hade redan förut slagit i hjel hvarandra inbördes.

Den ärade talaren gjorde, bland andra, en anmärkning, som jag måste erkänna vara mycket vigtig, om den vore riktig. Han uttryckte nemligen sin förvåning deröfver, att utskottet citerat ett yttrande af statsrådet och chefen för civildepartementet, i hvilket

statsrådet, som talaren menade, origtigt uppgifver, att den tyska riksregeringen i sitt framlagda förslag till ändring i den tyska invaliditetslagen förordat en öfvergång från systemet med vexlande premier till fasta premier. Det vore för mig mycket lätt att besvara denna anmärkning, men jag tror, att den ärade talaren inom kort skall få svar från annat håll.

Vidare klandrade den ärade talaren mycket och skarpt utskottet och regeringen därför, att denna fråga icke var tillräckligt utredd. Det var, sade han, en ny fråga; tillräcklig utredning saknades i många afseenden; någon allmän opinion hade ännu icke bildats i landet. Jag undrar dock, om icke den ärade talaren dermed förvexlade, att frågan för honom utan tvifvel är ganska ny. Men eljest är den visst icke ny; ej heller outredd, den har stått på dagordningen i 14 år; den har varit föremål för behandling af tvenne komitéer, hvilka afgifvit vidlyftiga betänkanden; den har behandlats af fyra särskilda utskott och fyra gånger varit föremål för behandling inom kammaren. Om den ärade talaren hade nedlagt all den tid, som han använt att i in- och utländska boklådor eftersöka utländsk litteratur, på att genomgå allt detta, så tror jag, att han skulle hafva funnit, att en mera omfattande utredning föreligger, än han sjelf tänkt. Och hvad beträffar den allmänna opinionen i frågan, så tror jag, att jag lugnt kan säga, att detta hans yttrande helt och hållet beror på obekantskap med ämnet, en obekantskap, som i viss mån är ganska förvånande. Han har sjelf vid sin motion fogat ett diagram, på hvilket läses, att diagrammet är upprättadt af »komitén för allmän pensionering». Detta är blott en yttring af den allmänna opinionen här i landet. Det är blott en yttring af den allmänna opinionen, detta myckna talande och skrifvande, som denna komité och det så kallade Raabska förslaget åstadkommit. Tror han verkligen icke, att detta berott på att en allmän opinion har funnits? Kan han visa mig under dessa fjorton år, kan han visa mig något år, någon månad, då icke denna fråga varit före i någon församling af debatterande? Nej, allmänna opinionen i sjelfva hufvudfrågan, den saknas visserligen icke; men att få någon stadgad opinion angående alla detaljerna i ett lagförslag, det lär icke lyckas.

Den ärade talaren klandrade äfven ganska skarpt, att jag i mitt anförande mot hans motion framställt åtskilliga anmärkningar, som icke förekomma i utskottets betänkande. Hvarför, sade han, hvarför ha dessa anmärkningar icke intagits i utskottsbetänkandet? Hvarför kommer utskottets vice ordförande nu med dem? Detta synes mig vara en ganska besynnerlig anmärkning. Utskottets betänkande är naturligtvis skrifvet sådant, som utskottets majoritet ansett lämpligt för att uppvisa anledningarne till att utskottet icke velat tillstyrka motionärens förslag. Men icke kan detta hindra mig att derutöfver anför, hvad jag anser ytterligare kunna tala mot detta förslag. Jag vet verkligen icke någon regel, som skulle förbjuda mig detta, utom

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

möjligtvis — jag ber om ursäkt, att jag använder ett något drastiskt uttryck — det kända ordspråket: *man skall icke lägga lök på laxen*. Men det beror nog på huru laxen är.

Den ärade talaren tillbakavisade på det bestämdaste mina anmärkningar mot det der diagrammet, som han låtit upprätta. Jag förstår emellertid icke, huru en så skarpsinnig man, som han, kan komma med ett dylikt försvar. Han upprepade gång på gång, att det verkligen förhåller sig så, att den röda kurvan på diagrammet är fullkomligt korrekt. Det är just hvad jag sade också. Den röda kurvan är fullkomligt korrekt; den svarta kurvan är också fullkomligt korrekt; men det är fullkomligt inkorrekt att jämföra dem med hvarandra. Detta är min anmärkning, och den vederlade icke den ärade talaren.

Han klagade äfven öfver — bland annat, som särskildt syntes mig anmärkningsvärdt — att, jemte öfriga brister i utredningen, fullständig utredning saknades derom, hvad det skulle kosta, om man öfvergäfve fonderingssystemet och i stället antog systemet med vexlande afgifter. Härpå har herr Brodin redan svarat honom, att någon dylik utredning icke behöfs, ty det kan man räkna ut, äfven om man icke är någon skarp räknemästare. Men — och jag återkommer här till det, som jag nyss sagt, om att den ärade talaren bort nedlägga det arbete, som han använt på annat sätt, på att studera handlingarne i målet — derom finnes verkligen med all nödig tydlighet taladt på sid. 46 i utskottets betänkande. Man har väl också rättighet att begära, att den, som på sådant sätt som han uppträder och kritiserar förslaget, skall taga reda på allt, som förut förekommit i ärendet — och för frågan om det s. k. Umlageverfaren, Kapitaldeckningsverfaren, fasta premier o. s. v. — jag behöfver icke öfversätta de tyska termerna för en så lärd man, som min ärade vän — finnas ju utförliga redogörelser såväl för skilnaden mellan systemen som för de olika effekter de åstadkomma i den andra arbetareförsäkringskomiténs betänkande.

Hvad derefter beträffar de anmärkningar, som talaren framställde mot sjelfva förslaget, så tror jag verkligen icke, att jag öfverdref, då jag nyss sade, att de ha den egenskapen, att den ena slår i hjel den andra. Jag har sällan hört en så märkvärdig förmåga att mot ett förslag, som man vill nedgöra, gripa till hvilket argument som helst, utan afseende på om man i nästa ögonblick tager ett alldeles motsatt argument. — Han berömde t. ex. den tyska lagen i jämförelse med det nu föreliggande förslaget, därför att den tyska lagen vid pensioneringen lade hufvudsakliga vigten vid invaliditeten, och en stund derefter berömde han den danska lagen, därför att denna tager hänsyn till hvad som vore viktigast, nemligen omsorgen om de gamla. Huru förena något dylikt? — Han klandrade Kongl. Maj:t, därför att Kongl. Maj:t icke uttryckligen i sin proposition angifvit, i hvilka afseenden detta lagförslag i framtiden skulle ändras. Detta är en ganska egendomlig anmärkning. Men strax derpå yttrade

talaren, att han sjelf alls icke hade angifvit, huru enligt hans åsigt den danska lagen borde ändras, och detta därför, att han icke ville binda händerna på regeringen. Jag tror dock, att han icke behöft vara så blyg i det fallet. — Han klandrade Kongl. Maj:ts förslag och återkom gång på gång till det, att förslaget vore så dyrt och att hvarje förbättring skulle medföra en ny fördyring. Men sjelf framlade han ett förslag, som enligt hans egen beräkning skulle kosta statsverket omkring fyra millioner om året och sålunda blifva dyrare än Kongl. Maj:ts förslag. — Han förkastade kombinationen af obligatorisk och frivillig försäkring och anförde dervid, att den frivilliga försäkringen, understödd med statsmedel, endast kommer »oss rika» till del. Men i senare delen af sitt anförande talade han om att, derest detta förslag förkastades, hade han för sin del intet emot en enastående frivillig försäkring, understödd af statsmedel. Var det också till förmån för »oss rika», som en sådan skulle komma till stånd? — Han sade, att den danska lagen skulle ha den förtjensten, att enligt densamma skulle de behöfvande få hvad de verkligen behöfva. Man lämpade der understödet efter deras behov. Men kort derefter meddelade han, att en af sagda förslags förtjenster låge deri, att statsbidraget vore begränsadt till visst belopp, och att kommunernas bidrag vore begränsadt till hvad kommunerna behagade bestämma. Huru stämmer detta öfverens med hvartannat?

Jag skall icke genomgå mera af den långa lista på dylika motsägelser, som jag upprättade, under det att talaren afgaf sitt yttrande. Det anförda torde vara nog. Jag skulle icke alls ha bemött honom, om han icke — jag tror, att jag kan säga det — uppträdt med så mycket anspråk och funnit det vara så underligt, att icke kammaren i likhet med honom ansåg allt hvad vi här under 14 års tid ha gjort vara fullkomligt underhaltigt, men deremot det, som han på lös hand kastat fram, vara alldeles förträffligt. Jag kan icke deruti instämma. Jag tycker tvärtom, att det verkligen var ett något förmätet anspråk han der framstälde, och — jag upprepar hvad jag förut yttrat — jag tror icke, trots de bravorop han inhöstade för sitt, som vanligt, utmärkta anförande, att han kommer att få kammaren med sig.

Eftersom jag har ordet, vill jag begagna tillfället att rigta några ord till den ärade representant på blekingebänken, som slutade förmiddagens debatt. Hans anförande var märkligt i många afseenden, och det var, med undantag af en punkt, honom i allo likt: det var ärligt och rättframt. Der fans dock en punkt, som var mycket oklar — jag har redan privatim sagt honom det — och det var en punkt, der det dock hade varit af vigt, att han lemnat några upplysningar. Han sade, att vi borde lemna denna försäkringsgren och icke intressera oss för densamma samt i stället rigta vår uppmärksamhet på olycksfallsförsäkring. Hvad menade han dermed? Menade han obligatorisk olycksfallsförsäkring? Ja, då är hans förslag något, som bör tagas i allvarligt öfvervägande, ty då innebär det, så att säga, en återgång

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

dit, der vi voro år 1891. Och jag får säga, att jag skulle helsa det med glädje, om en representant med det inflytande, som han har, skulle bestämdt uttala sig i denna riktning. Men var detta icke hans mening, så ställer sig frågan något annorlunda. Och jag tror nästan, att man måste antaga, att han icke menade hvad jag nu antyd. Ty han yttrade i senare delen af sitt anförande, att vi böra bereda *tillfälle* åt arbetarne att olycksfallsförsäkra sig. Men sådant tillfälle saknas icke: det finnes fullt med goda olycksfallsförsäkringsanstalter i landet. Kanske innebar hans yttrande en antydning om att olycksfallsförsäkringen borde understödjas med statsmedel. I sådant fall stod hans yttrande i mycket nära öfverensstämmelse med hans uppfattning i öfrigt. Ty i de flesta fall, då arbetare för närvarande äro på frivillighetens väg olycksfallsförsäkrade, utgå, som bekant, premierna för denna försäkring genom bidrag dels af arbetarne sjelfva, dels af arbetsgifvarne. Om man här skulle lemna statsbidrag, vet man sålunda hvad det betyder. Detta står i öfverensstämmelse, säger jag, med talarens uppfattning i öfrigt. Hans anförande gick nemligen ingalunda ut på att bestrida, att denna tvångsförsäkring vore något, som arbetarne verkligen önskade — tvärtom apostroferade han mig skämtsamt, då han yttrade, att det vore alldeles gifvet, att arbetarne önskade det tvånget — utan det gick ut på att visa, hvilket stort besvär och hvilka stora svårigheter skulle åläggas arbetsgifvarne. Nu vågar jag visserligen instämma med en annan ärad representant från landsbygden, herr Ivar Månsson, deruti, att dessa svårigheter torde vara i väsentlig mån uppkonstruerade. Men jag skall medgifva det — jag skall medgifva, att detta förslag icke kan genomföras och att intet förslag om obligatorisk arbetareförsäkring kan genomföras, utan att Sveriges arbetsgifvare åtaga sig åtskilligt ansvar och åtskilligt besvär. Men dermed är också frågan stäld på den punkten, att om man nu efter detta mångåriga arbete skulle förkasta den obligatoriska principen, så skulle det ske därför, att arbetsgifvarne skulle säga: nej, det besväret kunna vi icke åtaga oss.

Herr friherre von Knorring: Det lärer väl icke kunna förnekas, att den nuvarande sociala utvecklingen tenderar deråt, att arbetarne skola utbildas till frie och sjelfständiga män, som icke äro utsatta för något annat tvång än det, hvartill de frivilligt förbinda sig. Man vill göra dem, och de vilja framför allt göra sig sjelfva till män, som äro fullständigt jemställda med personer tillhörande andra samhällsklasser. Detta är en sak, som jag för min del icke vill ogilla; men dermed bör då följa, att arbetarne, i likhet med öfriga samhällsmedlemmar, sjelfva böra tänka på och sörja för sin ekonomiska framtid, göra besparingar, skaffa sig lifräntor m. m. Det nu föreliggande förslaget skulle såsom lag verka i alldeles motsatt riktning. Det förnekar i sjelfva verket den utveckling jag nu antyd. Man vill ju, att arbetarne skola under hela sin kraftigaste tid, nemligen från 18 till 50 års

ålder, vara ställda under förmynderskap i afseende på deras moraliska ansvarighet för sin ekonomiska framtid. Men när det är fråga om den politiska rösträtten, då låter det från dem, som hafva radikal uppfattning men nu äro ifriga för detta förslag, på annat sätt, då vill man icke veta af något förmynderskap, då heter det, att arbetarne äro tillräckligt sjelfständiga och kloke för att sjelfva på ett rätt sätt tänka, tala och handla. Denna motsats, mina herrar, är dock ganska skärande.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Hela denna sak angående den obligatoriska försäkringen härstammar, såsom vi veta, från Tyskland, hvilket är det enda land, som ännu infört försäkringstvång. Men vi få icke glömma orsaken, hvarför man der infört detsamma. Orsaken var den, att man hoppades dermed kunna nedslå socialismen. Men huru detta lyckats, det känna vi också.

Om en långvarig obligatorisk försäkring från 18 till 50 år infördes i vårt land, är det min öfvertygelse, att detta i framtiden skulle förorsaka ett mycket stort missnöje. Jag har visserligen i dag på förmiddagen af en talare på stockholmsbanken, hvilken måhända mer än andra representerar arbetarne, hört, att något missnöje öfver den obligatoriska försäkringen icke komme att infinna sig. Jag ber dock få erinra om, att jag talar om framtiden; och rörande denna kunna hans och mitt ord vara lika goda och betyda lika mycket. Det är nu min öfvertygelse, att, ju mera sjelfkänslan hos arbetarne utvecklas, de skola resonera så: vi vilja icke, i olikhet med dem, som tillhöra andra samhällsklasser, vara underkastade en tvångsförsäkring, ty denna sätter en pregel på oss af underklass. Hvarför kunna icke vi, på samma sätt som andra, sjelfva få sätta in våra besparingar för att på äldre dagar få lyfta ett litet kapital, som kan komma oss och våra barn till godo? Så skall det heta mångenstädes, och missnöjet kommer att ökas i samma mån, som man vinner erfarenhet af att de belopp, hvarmed medelpensionerna komma att utgå, icke blifva nämnvärda. Missnöjet kommer slutligen att taga sitt uttryck i ropet på högre pensioner eller tvångsavgifternas afskaffande. Och dessa kraf, mina herrar, tror jag man skall få svårt att i längden motstå. Jag fruktar mycket, att den långvariga obligatoriska tvångsförsäkringen skall komma att utmynna i ett allmänt pensionssystem med uttaxering af ett belopp, som mycket öfverstiger räntan på det samlade kapitalet.

Det har i dag yttrats ett och annat angående det missnje rörande denna sak, som skall förefinnas eller icke förefinnas i Tyskland. Det är möjligt, att något missnöje med tvångsförsäkringen icke eger rum i en del af Tyskland. Men då gäller detta, enligt min föreställning, Preussen, ett land, som sedan långa tider tillbaka varit en militäriskt åtsnörd stat, der man är van vid en sträng värnpligt och stränga magtbud från dem, som magten hafva. Men så är icke förhållandet hos oss.

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

Den förste talaren i dag på stockholmsbänken har något skämtsamt omnämnt ett yttrande, uttaladt i en reservation till utskottets betänkande af en förstakammarledamot rörande tvångsförsäkringens verkningar i Tyskland. Sparsamhetskänslan skulle nemligen hafva aftagit hos folket derstädes efter denna lags införande. Jag vet icke, hvilkendera af de begge herrarne har rätt, men så mycket håller jag för visst, att, om pensionsbeloppen, såsom otvifvelaktigt kommer att ske, i framtiden ökas, det skulle vara högst besynnerligt, om svensken, med den nationalkarakter han har, genom besparingar skulle bry sig om att sörja för morgondagen.

Då jag är motståndare till en långvarig obligatorisk försäkring, så har jag ingen anledning att ingå på de uträkningar, som man gjort i afseende på den erforderliga kapitalsamlingen, eller att yttra mig om de summor, som en sådan försäkring i framtiden skulle komma att sluka. Jag ber endast att få erinra, att under ett sådant tidsskede som det närvarande, då den ekonomiska utvecklingen är mycket stark, ser man allting ljust; då tror man, att staten i framtiden lätteligen kan bära nu ifrågasvarande millioner flerdubblade. Men jag ber herrarne betänka, att dåliga tider kunna inträffa, då vi få laborera med statsbrist i stället för öfverskott. Äfven böra vi icke glömma, att det nu ifrågasatta steget i afseende å tvångsförsäkring är, såsom man yttrat i dag, endast ett första steg på de sociala reformernas bana, hvilka reformer naturligtvis alla kosta penningar. Det är således fråga om att kasta sig in på en bana, der bågen kan allt för lätt i ekonomiskt hänseende spännas för högt.

Nå, säger man: skall ingenting göras i fråga om arbetarnes försäkring? Jo, det har förut i dag talats om försäkring vid olycksfall, sjukdom eller död. Men äfven i afseende på ålderdomsförsäkring kan något göras. Principen bör dock enligt min och mängas tankar vara den frivilliga försäkringen. Men, invänder man, den frivilliga försäkringen blifver ej använd, såsom erfarenheten bestyrker. Jag ber att få erinra, att jag under föregående delen af mitt anförande talat om en långvarig obligatorisk försäkring eller en sådan, som tillämpas på arbetaren från 18 till 50 års ålder. Jag skulle i nödfall kunna vara med om en tvångsförsäkring på kort tid — 11 år t. ex. — från 18 till 29 år. En så kort tids tvångsförsäkring kunde man betrakta såsom en lärotid för den unge arbetaren, en lärotid, under hvilken han finge vänja sig vid att erlægga afgifter för att uppnå pension samt förvärfva sig lust att fortsätta dermed, när tvångstiden vore förbi. Till ett sådant fortsättande på frivillig väg, skulle han sannolikt påverkas äfven af sin hustru — han förvärfvar sig ju i allmänhet en sådan omkring den tiden, då han uppnått 29 år — i hvilkens intresse det skulle ligga, att en frivillig försäkring begagnades, i händelse det vore bestämdt, att de afgifter, som erläggas för försäkring af gift man, äfven skola gälla hustru. En sådan tvångsförsäkring, som jag nu nämmt, skulle få en helt annan karakter än

den här föreslagna tvångsförsäkringen från 18 till 50 års ålder. Och jag tror, att arbetaren icke skulle komma att visa något missnöje med densamma. Under denna tid, eller från 18 till 29 år, förtjenar han vanligen mera än under någon annan del af sitt lif, han har då i de flesta fall icke hustru och barn att underhålla och brukar icke heller tänka på att göra några besparingar. Visserligen skulle den pension, som en arbetare, hvilken upphörde med att erlægga afgifter vid tvångstidens slut, erhöles vid 65 års ålder, icke uppgå till mera än 90 kr.; men det vore dock något. Det är klart, att, om man vill beträda denna väg, det blifver äfven nödvändigt att hafva öfvergångsbestämmelser i afscende på de nuvarande åldersklasserna mellan 18 och 40 år.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Jag har velat anföra detta för att klargöra, huru långt jag i fråga om tvångsförsäkring vill gå; men jag har äfven velat säga det derför, att personer, som här talat för utskottets förslag, velat låta påskina, att endast detta och intet annat förslag med tvångsförsäkring är möjligt att antaga.

Jag skulle nu kunna sluta, men jag vill först erinra om ett yttrande, som faldes i dag på förmiddagen af den förste talaren på stockholmsbänken. Han sade, att han icke klandrade dem, som visade betänksamhet i en fråga sådan som denna, hvilken vore åtföljd af vidtutseende konsekvenser. Detta var ett utmärkt yttrande, och jag tror derför, att han icke skall känna sig öfverraskad eller förundrad, i händelse förslaget nu skulle falla.

Jag skall be att få tillägga att, om detta lagförslag blifver nu antaget, ehuru betänkandet angående detsamma icke legat på bordet mera än 5 dagar, under hvilken tid andra riksdagsgöromål förekommit, och sålunda flere af kammarens ledamöter med all sannolikhet icke tillräckligt hunnit sätta sig in i frågan, öfvertänka densamma och derom rådföra sig med kamrater, om detta lagförslag nu skulle antagas, oaktadt det är så djupt ingripande och betydelsefullt, att ett så viktigt lagförslag icke sedan början af detta århundrade förelagts Riksdagen, ja, då mina herrar, tror jag att man på majoritetens män i denna kammare skulle kunna tillämpa Gustaf den förstes ord i hans afskedstal till Svea rikes ständer: *de svenske äro snare till att samtycka, men sene till att utransaka.*

Jag yrkar afslag, herr talman.

I detta yttrande instämde herrar *Olsson* i Skiftinge, *Kruse*, *Arnoldsson*, *Jönsson* i Gammalstorp och *Ericson* i Ransta.

Herr A. Hedin: Herr talman! Jag har för tre år sedan bekänt min mening vara den, att vi befinna oss på orätt väg, att vi börjat med det, som vi helst skulle hafva satt oss till mål att sluta med. Min mening är, att det angelägnaste förehandandet i vårt land på socialförsäkringens område är olycksfallsförsäkringen. Men nu, såsom då, skall jag vara villig att rösta för det föreliggande

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

förslaget, derest man vill ur detsamma aflägsna bestämmelser af den beskaffenhet, att jag icke, att jag *aldrig* kan gifva min röst åt dem, bestämmelser, som kunna aflägsnas eller ändras utan att för öfrigt rubba sammanhanget i lagförslagets ekonomi, detta ord taget i dess dubbla betydelse. Om jag för min mening, att olycksfallsförsäkring bör hafva försteget framför ett försök till ålderdomsförsäkring, skulle behöfva — hvilket jag anser mig icke behöfva — några skäl utöfver dem, som ligga i sakens natur, när jag betraktar förhållandena här i landet, så kan jag väl säga, att sådana skäl komma mig till handa snart sagdt oupphörligt, år för år. Jag skall nämna något om dem i fortsättningen af mitt anförande.

Olycksfallsförsäkringen har tagit försteget framför hvarje annan utaf statens lagstiftning reglerad socialförsäkring i andra stater, större och mindre, äfven sådana, herr talman, der detta kraf på samfundets rättvisa icke på långt när befunnit sig i det förtviflade läge som i vårt land, i afseende hvarpå jag hänvisar till framställningen uti den första arbetarekomiténs motivering för dess förslag till lagar om försäkring för olycksfall i arbetet och försäkring för olycksfall i sjötjenst. Samma komité, som jag nyss nämnde, har i sin statistiska redogörelse påvisat, att under de 12 undersökningsmånaderna 5,869 personer i vårt land drabbats af olycksfall. Af dessa olycksfall hade 412 döden till följd, 868 hade till följd fullständig, permanent oförmåga till arbete, 4,589 hade öfvergående arbetsoförmåga till följd. Var det då icke naturligt, att denna komité i främsta rummet ansåg en lagstiftning om ersättning vid olycksfall i arbetet påkallad, detta för öfrigt i fullständig öfverensstämmelse med den tydliga meningen af 1884 års Riksdags beslut och det uppdrag komitén af Kongl. Maj:t erhållit? Jag kan icke tro, att man skall förneka, att komitén hade rätt uti denna sin uppfattning. Nu ha emellertid snart 10 år förflutit, sedan komitén den 28 juli 1888 till Kongl. Maj:t afgaf sina tvenne förslag om försäkring för olycksfall i arbetet och om sjömäns försäkring för olycksfall i tjensten. Och vi befinna oss på samma punkt som då. Visserligen har, såsom utskottet erinrat om, Kongl. Maj:t tvenne gånger, åren 1890 och 1891, till Riksdagen aflåtit framställningar i ämnet. Men jag kan för ingen del vidgå, hvad utskottet säger, att dessa Kongl. Maj:ts framställningar hade komiténs förslag till hufvudsaklig grund. Förhållandet mellan Kongl. Maj:ts framställningar och komitéförslaget måste jag för min del beteckna så, att Kongl. Maj:ts framställningar voro en ohjelpig förfuskning af hvad komitén hade föreslagit.

Under tiden hafva nu emellertid alla de oss omgifvande småstaterna — Norge, Finland, Danmark — fått en lagstiftning om ersättning vid olycksfall i arbetet. Tyskland, som gick i spetsen och närmast efterföljdes af Österrike, har utvecklat den år 1884 på basis af den obligatoriska sjukförsäkringen grundade olycksfallsförsäkringen till en omfattning, om hvilken man då knappast vågade göra sig en föreställning. England har visserligen icke — såsom

det heter i en bilaga till den kongl. propositionen — år 1897 gifvit åt denna fråga »en definitiv lösning». Nej, långt derifrån. Men i fortsättningen af de åtgärder, som började år 1846, har England genom lagen utaf år 1897 onekligen tagit ett betydande steg framåt. I Holland står frågan om olycksfallsförsäkring sedan några år på de allmänna ärendenas dagordning. Det har åtminstone synts en gång i år, som om olycksfallförsäkringslagstiftningen skulle vara närmare sin lösning i Italien än någon gång förut under de sista decennierna; och i Schweiz kan man motse, att frågan inom kort går sin lösning till mötes, sedan den ena afdelningen af förbundsparlamentet i fjor voterat såväl sjukförsäkrings- som olycksfallsförsäkringslagarne. Slutligen har nu Frankrike fått en lag om ersättning vid olycksfall i arbetet — ett mycket märkligt lagarbete, som jag rekommenderar till allmän uppmärksamhet — promulgerad för omkring 14 dagar sedan.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Om man någonsin uti en stor social fråga skulle vara berättigad att tala om en s. k. consensus gentium, en folkens allmänna mening, så vore det visserligen uti denna sak. Hvarför då, frågar jag, skola vi envisas att undanskjuta den mest angelägna och den minst vanskliga delen af hela socialförsäkringen, att undanskjuta en åtgärd, om hvilken man med absolut visshet vet på förhand, att för alla människor synbara, välsignelsebringande följder skola omedelbart träda fram, för att i stället, jag hade så när sagt, uppslita våra krafter i förväg på den svåraste delen af socialförsäkringen, på den åtgärd, som i allt fall endast långt fram i tiden kan komma att bära de frukter, som deraf påräknas, nemligen ålderdomsförsäkringen?

Jag har visserligen i dag på förmiddagen hört ett yttrande af min ärade vän, representanten för det särskilda utskottet, hvilket yttrande jag hoppas att jag ej missförstått, då jag fattade det så, som om han skulle hafva blifvit rubbad i sin uppfattning, kanske nära nog omvänd, genom ett yttrande af en numera bortgången ledamot utaf denna kammare, som — år 1891 tror jag — hade svarat honom: Vi skola börja med den sak, som intresserar folket. Förutsatt nu, att den åberopade dåvarande ledamoten af Andra Kammaren kunde ega en verklig kännedom om »folkets» mening uti en fråga, som inför folket i sjelfva verket icke varit så mycket debatterad, att man inom de djupa leden kunnat mera allmänt uppfatta frågans innebörd, men förutsatt allt detta, så säger jag, att hans yttrande berott — i sjelfva verket — på ett missförstånd derutinnan, att han ej hade tänkt ut, hvad som låg i den tanken, som uttrycktes uti de nämnda orden: Vi skola börja med den del, som folket önskar och intresserar sig för. Ty, frågar jag, har spörsmål någonsin varit framställt uti den formen, att folket har varit i tillfälle att välja och svara: Jag föredrager att börja med detta, och jag uppskjuter detta? Har man någonsin låtit folket svara på denna fråga: Hvilketdera viljen I helst: Viljen I, att vi

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller liffränta
m. m.

(Forts.)

skola börja med ålderdomsförsäkring, hvilken först så och så långt — man kan ju göra åtskilliga antaganden — fram i nästa sekel kan börja visa några nämnvärda verkningar, eller viljen I, att vi skola börja med den del af socialförsäkringen, af hvilken vi hafva att förvänta redan under det år, från hvars första dag olycksfallsförsäkringslagstiftningen kommer att tillämpas, många öfver hela landet kända fall, der genom denna olycksfallslagstiftning nöden har hållits borta från arbetarehemmen, en lagstiftning, som på ett enda år — såsom under det undersökningsår, den första arbetarekomitén redogjorde för — kan bereda hjälp under sjukdom och arbetslöshet i 195,000 dagar? Hvilketdera viljen I, att vi skola börja med? Har frågan någonsin varit framställd på det sättet, och folket således i detta hänseende kunnat uttala sin mening: Det som intresserar oss är ålderdomsförsäkring. Eller har icke det verkliga förhållandet varit det, att det der »folket», som man åberopar såsom auktoritet, här har tänkt: Ja, låt oss då äntligen få denna ålderdomsförsäkring; och dervid föreställt sig, att lagen skulle ögonblickligen från den dag, då den var voterad, visa sina verkningar rundt om i socknarne? Den skulle hjälpa dem att få någonting att lefva på, hvilka nu förgäfvades ofta tigga hos fattigvården. Är det icke detta, som är förhållandet? Har frågan varit rätt framställd? Och har det svarats från folket så, som min ärade väns sagesman åberopade? Har hans utlåtelse verkligen någon den allra ringaste betydelse?

Vi skola icke, synes det mig, för bedömandet af frågan om prioritet mellan dessa tvenne delar utaf socialförsäkringen, försmå vittnesbörden från sociallagstiftningens stora tyska experimentalfält. Visserligen erinrade den ärade talare, på hvilken jag nyss alluderade, på förmiddagen derom, att man i Tyskland kan få höra så olika omdömen om denna försäkring, beroende olikheten på deras stridiga politiska opinioner, som man rådfrågat. Ja, jag har icke gjort det experimentet — och kommer icke heller att göra det — att i utlandet söka under hastiga visiter och interviews få sanningen fram af personer, som i slika fall gerna i större eller mindre mån paradera och posera. Jag har trott mig vara skyddad mot den der faran att blifva missledd i valet mellan de olika opinionerna genom att anlita en källa, som jag har den giltigaste anledning att anse för synnerligen tillförlitlig. I Tyskland har man anställt tvenne särskilda undersökningar om verkningarne af socialförsäkringen, nemligen dess verkningar på fattigvården och med hänsyn till blifvande reform utaf fattigvårdslagstiftningen. Den ena undersökningen är visserligen anordnad af en enskild, mycket ansedd förening, »Der deutsche Verein für Armenpflege und Wohlthätigkeit», men med stöd af rekommendationer från höga vederbörande till alla vidkommande myndigheter att på allt sätt främja undersökningen; den andra undersökningen åter har anordnats af sjelfva riksregeringen. Det kan naturligtvis icke falla mig in att här vilja taga kammarens tid i anspråk för något som helst försök till ens en kortfattad redo-

görelse för detta mycket vidlyftiga material; men jag har sökt att efter noggrant studium af hvad som i ämnet publicerats — båda undersökningarnas resultat äro offentliggjorda — sammanfatta några karakteristiska fakta och siffror.

Med ett mycket litet undantag, undantag för ett ringa antal fattigvårdsstyrelser, företrädesvis på landsbygden, hafva de tillsporda fattigvårdsförvaltningarna varit ense om att tillerkänna socialförsäkringen en mycket stor betydelse och en mycket kraftig verkan. Om åtskilliga fattigvårdsstyrelser icke hafva behörigen uppskattat särskildt verkan af olycksfallförsäkringen, så förklaras detta i de bearbetningar af materialet, som jag sett, på det sätt, att — jag vet icke i följd af hvilken lucka i lagstifningen — fattigvårdsförvaltningarna ofta stå så utanför olycksfallförsäkringen, att de ej ens hafva kännedom om de olycksfallsräntor, som utgå inom vederbörandes distrikt. Andra fattigvårdsförvaltningar hafva emellertid på det uttryckligaste erkänt och till och med i siffror specificerat resultatet af olycksfallförsäkringens verkan att lindra fattigvårdsbördan. Jag anhåller att få nämna några ytterst få exempel. En fattigvårdsmyndighet i Westphalen uppgifver sålunda, att utan olycksfallslagen skulle man år 1891 inom dess distrikt fått utgifva 12,000 i stället för 6,000 mark. Från Karlsruhe heter det, att denna stads fattigvårdskostnader, som år 1893 uppgingo till 173,757 mark, skulle utan olycksfallförsäkringen hafva ökat med 12,000 mark. Hvad åter angår ålders- och invaliditetsräntorna, så äro uppgifterna vida mindre gynsamma, om man också finner, att stora framtidsförhoppningar hysas, framtidsförhoppningar, som några icke hafva undgått frestelsen att till och med i statistiska uppgifter taga för nutida verklighet. Det visar sig, att medan den ytterst torftiga invaliditetsräntan icke i någon nämnvärd mån minskar behofvet af fattigvård, olycksfallsräntan deremot, icke blott den fullständiga, »Vollrente», utan äfven räntan för $\frac{3}{4}$ arbets-oförmåga, sätter innehafvaren af räntan i stånd att, äfven med familj, godt reda sig, därför att den räntan är ganska betydlig. I Osnabrück hade af 146 invaliditets- och åldersröntetagare blott 14 kunnat alldeles skiljas från fattigvården, medan understödet kunnat minskas för 6; alltså 20 stycken af de 146. I Karlsruhe hade den af ålderdoms- och invaliditetsförsäkringarna tillsammans uppkommande lättningen för fattigvården icke utgjort mer än 7,000 mark, 5,000 mark för den förra och 2,000 mark för den senare, medan, som jag nyss nämnde, fattigvårdens lättnad der endast af olycksfallförsäkringen uppgick till 12,000 mark.

Om nu — jag vågar icke fullfölja dessa exempel längre — trots den allmänt erkända och äfven ofta siffermessigt konstaterade lättnad, som fattigvården åtnjuter genom socialförsäkringens inverkan, det dock från många håll omtalas, att totalbeloppet af fattigvårdskostnaderna icke har minskats, så ligga, enligt de ganska enstämmiga förklaringarna från fattigvårdsmyndigheterna, skälen der till dels uti befolkningens starka tillväxt och den mycket tidt och

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

ofta förekommande arbetslösheten i de stora städerna, dels uti de stegrade lifsmedelsprisen, dels och slutligen uti de äfven bland de minst bemedlade klasserna höjda anspråken på lifvets nödortf. Denna förbättring uti de dagliga lefnadsvilkoren, förbättring utaf, såsom man säger, »die Lebenshaltung» eller »the standard of life», betecknas af en på detta område framstående man, doktor Freund, president uti ålderdoms- och invalids-försäkringsanstalten Berlin, som kanske ett af den tyska socialförsäkringens största resultat — och flere andra dela härutinnan hans mening — ty, säger han, genom denna förbättring af de dagliga lefnadsvilkoren skall det växa fram, *heranwachsen*, ett helt annat, motståndskraftigare slagte inom de i ekonomiskt hänseende hittills minst gynnade lagren af befolkningen.

Jag har härmed gifvit några nya skäl för den mening, som hos mig är gammal, att vi nemligen befinna oss på orätt väg, när vi öfvergifvit frågan om olycksfallsförsäkring, hvilken skulle kunna blifva ett särdeles kraftigt medel att hjälpa upp, att förallmänliga, göra tillförlitligare och mera verksam sjukförsäkringen, som dock i sjelfva verket är hela socialförsäkringens egentliga och rätta grundval. Men det oaktadt skall jag — som jag redan har sagt — rösta för detta förslag, derest man vill uti detsamma göra några efter min åsigt så absolut nödiga förändringar, att det aldrig skulle falla mig in att utan dessa förändringar rösta för förslaget. Jag kommer därför att anhålla om förslagets återremitterande till utskottet, och jag skall i den allra största korthet, som det är mig möjligt, motivera detta genom hänvisning till några af förslagets paragrafer.

Att förslaget afser en tvungen försäkring, skrämmar mig ju icke, sedan jag, efter mycken tvekan, redan för några år sedan funnit, att det icke återstode annat än att öfvergå till denna princip, ehuru den skulle komma att tillämpas blott på en del af landets befolkning. Således är icke detta min invändning. Men jag kan icke i likhet med Kongl. Maj:t och utskottet förbise skyldigheter, som, efter min tanke, ovilkorligen följa utaf den rättighet statsmagten tillägger sig att påbjuda tvångsförsäkring för en del af svenska medborgare. Jag kan icke heller godkänna det rent af godtyckliga sätt, hvarpå man i förslaget har bestämt de kategorier, som skola vara tvångsförsäkrade. Det finnes icke någonting uti motiveringen till förslagets 4 §, som liknar sig till ett giltigt skäl, anfördt för uteslutande af statens och kommunens tjänstemän, icke heller för uteslutande af sjöfolk.

Jag säger, att jag icke kan förbise, på sätt som Kongl. Maj:t och äfven utskottet ha gjort, hvad jag kallar ovilkorligen utaf tvångsbudet följande skyldigheter på dens sida, som påbjudit tvånget, statsmagten. Den, som går att söka en försäkring hos en enskild försäkringsanstalt, intager *kontrahentens* ställning till andra parten uti aftalet, till medkontrahenten. Han eger ju att fritt pröfva, om de vilkor, som bjudas honom, äro för honom antagliga, han eger att välja mellan hvilka sådana anstalter han sjelf vill, och om han

icke skulle finna någon, hvars villkor konvenera honom, så har han sin frihet kvar. Här deremot, här finnes icke skymten kvar af ett kontrahentförhållande, här är det statsmagten, som bjuder och befäller, och den som är *kontrahent* i förhållande till den enskilda försäkringsanstalten, han är bara lydnapliktig *undersåte* i denna obligatoriska statsförsäkring.

Om försäkringstagaren kommer i tvist med den enskilda anstalt, der han låtit sig försäkras, så är det domstol, som sliter tvisten mellan försäkringstagaren och försäkringsgifvaren, såvida man icke kommit öfverens om något annat genom fritt aftal.

Här, der staten stiftar lag och befäller mig att böja mig derunder, här är det den administrativa rättskipningen, för hvilken jag har den minsta möjliga tänkbara grad af beundran, som afgör saken.

Hvilka äro mina skyldigheter enligt detta lagförslag? Möjligen kan man något så när komma under fund med dem; och kommer man icke fullständigt under fund dermed, får man trösta sig med att hvad som här är oklart och ofullständigt kommer att lösas på — förvaltningens och förvaltningslagskipningens väg. Väll! Hvilka äro mina rättigheter?

Jag rådfrågar kanske 15 § i detta förslag, utgången likadå ur utskottets hand, som den kom ur Kongl. Maj:ts. Nu undrar jag, herr talman, huru stor procent det till äfventyrs skulle kunna vara af Sveriges befolkning, som är i stånd att begripa detta monument af omöjlig lagredaktion. Jag tror icke, att den procenten är mycket stor.

Lättare att fatta, ehuru jag är viss om att den af många icke kommer att rätt fattas — detta på grund af min erfarenhet från år 1895, då vi hade maken till broken i 54 § af då föreliggande förslag — lättare att fatta är, säger jag, 29 § i lagförslaget, der statsmagten förbehåller sig rätt att i efterhand för den genom tvång i försäkringen indragne ändra det, som denne naturligtvis varit frestad att anse för villkor — ändra afgifter och ändra pensionsbelopp. Jag torde behöfva skynda mig att lemna den paragrafen för att icke komma att säga — jag menar icke: mera ondt om den, än den förtjenar, ty det är omöjligt — men att säga det i ordalag, som jag ju bör undvika.

Går någon frivilligt in på ett sådant villkor som det, som förefinnes i 29 §, då är derom ingenting annat att säga, än att, om han sedan kommer att ångra sig, har han att skylla sig sjelf. Men här har han icke att skylla sig sjelf, ty han är tvungen. Hvad skulle man säga, om staten stiftade en lag, i hvilken den förbehölle sig rättighet till tvångsackord med fordringsegare, hvilka i den saken icke skulle hafva något annat att göra än att lyda? Nog vet jag, att staterna eller de som tagit sig rätt och magt — äfven gudomlig rätt — att leda staters och folks öden, begagnat sig af en sådan förmånsrätt, det vet jag. Jag vet också, att staternas styresmän ansett sig hafva rätt att förföva myntförfälskning i statens intresse; men detta är dock icke föredömen för vår tid.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

När jag begär, att lagförslaget, i främsta rummet för denna paragrafs skull, skall återremitteras, så är det icke därför, att jag pretenderar hvad min ärade vän i förmiddags kallade för »gudomlig rättvisa» i dessa ting, som vi nu tala och voterat om. Nej, jag nöjer mig med en mensklig rättvisa, som höjer sig öfver en bestämmelse, som bättre passar i en vikingabalk än i en svensk lag från detta århundrades slut. Vi hade en liknande § 54 i 1895 års förslag. Under den förberedande behandlingen med provisoriska beslut af detta lagförslag beslöt utskottet på mitt yrkande, att denna paragraf skulle, derest förslaget komme att definitivt antagas, undergå en sådan förändring, att man afklippte hvarje rättighet för statsmagten att till den tvångsförsäkrades nackdel efter hand rubba hans skyldigheter och rättigheter. Jag anför detta såsom ett bevis, hvilket jag, trots den utgång frågan sedermera fick i utskottet, efter att kamrarne väl voterat om spanmåls- och de andra lifsmedels-tullarne, icke vill beteckna såsom varande bevis blott på ett hyckladt intresse för saken, utan som ett fullt upprigtigt menadt erkännande af en rättvisans fordran.

Och så skall jag anhålla att få tillägga några få ord om några andra paragrafer. Beträffande § 5 måste jag förklara min mening vara den, att utskottet har utan något rimligt skäl väsentligt försämrat Kongl. Maj:ts förslag. Kan det verkligen vara riktigt att fordra samma veckoavgift af 18-åringen, som väl i de flesta fall är att beteckna mera som nybörjare i ett något mera fordrande fack af det industriella arbetet, som af den fullt utbildade yrkesarbetaren — att fordra samma avgift af den, hvilken som nybörjare har en mycket ringa aflöning att dela med en gammal moder och yngre syskon i hemmet, som af den, hvars inkomst kan, enligt lagförslaget, gå upp till i det närmaste 1,500 kronor? Kan detta vara riktigt? Utaf de skäl, utskottet härför anført, skall jag förbigå dem, som jag platt icke begriper, nemligen om någon ny sorts likställighet mellan stad och land, hvilket jag verkligen icke väntat att finna i denna motivering, för att fästa mig vid hvad som synes vara utskottets hufvudskäl, nemligen *enkelheten*.

Ja, enkelhetsmaximen, den kan ju visserligen på sätt och vis sägas vara en svensk, en fosterländsk maxim, efter den för länge sedan är proklamerad af en man, som odödliggjorts i den svenska poesien. Men jag måste i alla fall vidhålla, att den der enkelhetsmaximen dock icke har en sådan betydelse, att den får, som i utskottets förslag — utskottets från Kongl. Maj:ts afvikande förslag — tillintetgöra en rationel grundsats, en rättvisans fordran. För öfrigt vill jag om enkelheten anhålla att få göra den också enkla anmärkningen, att i våra högre civiliserade nutidssamhällen det är naturnödvändigt, att alla förhållanden äro mycket mera mångfaldiga och komplicerade än uti de lägre samhällsbildningarne, i de barbariska eller halfbarbariska staterna.

Det var utan tvifvel i viss mening mycket enklare att uttaga

en kapitationsavgift, utgående med alldeles samma belopp af alla samhällets skattskyldige medborgare — det var ofantligt enkelt, i viss mening, i förhållande till nutidens invecklade skattesystem. Men den enkelheten lär väl dock för oss te sig som den puraste barbarism. Nej, enkelheten — den har man, under våra invecklade samfunds-förhållanden, att söka icke på det sätt, som utskottet vill söka den, utan man har att söka den i förfaringssättens, i procedurernas väl beräknade teknik. Att söka enkelheten på det sätt, som utskottet gjort i 5 § — ja, det är något jemförligt med det, om jag, för att slippa tandverk, skulle bryta ut alla tänderna ur munnen.

Den 5:te paragrafen kan jag icke för min del bifalla. Jag anser den vara orimlig, ehuru visserligen icke upprörande, såsom jag måste beteckna den 29:de paragrafen.

Jag skulle för öfrigt vilja fästa uppmärksamheten vid § 13 i utskottets förslag och der hemställa till ett benäget öfvervägande, som måhända kan, med verklig nytta för saken, ega rum äfven i andra punkter, om icke till hvad utskottet här i § 13 föreslagit och mot hvilket jag alls icke vill göra någon den minsta anmärkning, skulle tilläggas ett alternativ, nemligen möjlighet eller rättighet att i ett sådant fall, som utskottet här behandlar, den förut tvångsförsäkrade får igen det belopp, som han insatt; och den frågan kan uppstå äfven vid andra punkter af detta förslag.

Ja, jag skall knappast mera än i den största korthet nämna, att jag har mycket svårt att foga mig i bestämmelsen i 25 § om att ändring i pensionsstyrelsens beslut må sökas hos Konungen — foga mig i att man med dessa frågor utan någon motvigt, t. ex. af ett försäkringsråd, hvars utlåtande kunde inhemtas, skall på det sättet utvidga Kongl. Maj:ts administrativa lagskipning, för hvars behöriga utöfning garantierna äro så minimala, som väl gerna kan tänkas. Det förhåller sig nog i sjelfva verket så, att Kongl. Maj:t vid de frågorna fäster mindre afseende än vid äfven mycket små, öfriga regeringsärenden. Jag skulle kunna nämna exempel på fall, då en expeditionschef nog varit den, som i sak afgjort ett ärende, hvilket sedermera blott tillstyrkts af vederbörande utan närmare granskning och sedan hugnats med Kongl. Maj:ts sanktion.

Ja, om 26 § vill jag anmärka, hvad jag redan anmärkt förr, att jag vet icke hvad detta betyder, att ombud, som icke hafva någon magt, skola öfvervaka stadgandena i denna lag.

Om 7:de §, 2:dra stycket, anmärker jag hvad som är tillräckligt tydligt sagdt i min reservation mot 1895 års utskotts förslag; och slutligen önskar jag för min del, att den verkställighetsförordning, hvarom talas i 33 §, måtte komma att för Riksdagen framläggas för att utfärdas som en af Kongl. Maj:t och Riksdag stiftad lag.

Jag återvänder med ett par ord till hvad jag förut sagt, att jag håller före, att vi befinna oss på orätt väg, att vi böra börja med olycksfallsförsäkring — och hvad jag menar med olycksfallsförsäkring, kan den ärade målsmannen för utskottet

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

alldeles icke misstaga sig på, och den saken behöfver jag ej vidare förklara — en olycksfallsförsäkring, som om man i lagen derom bestämde, att olycksfallsförsäkringens ansvar för den stora massan af små olycksfall skulle få successivt, man kan exempelvis säga efter 10—15—20—25 år, inskränkas och öfverflyttas på statsunderstödda sjukkassor, en olycksfallsförsäkring, säger jag, som under den förutsättningen skulle bli en af de mäktigaste häfkrakterna för att utveckla sjukkasseeväsendet, hvilket jag dock måste beteckna såsom den rätta och egentliga grunden för hela den sociala lagstiftningen. Jag tror, att det är vägen, men af skäl, som jag äfven anført i min reservation vid 1895 års utskottsbetänkande, erkänner jag, att jag skulle göra mig skyldig till för stort öfvermod, om jag mot så många andra för saken intresserades mening skulle så hålla på min egen, att jag ej kunde rösta för ett förslag som detta, ehuru jag finner principen förfelad. Jag skall således rösta för detsamma, om de väsentligaste af de anledningar till anmärkningar, som jag nu har anført, blifva undanrödda, och med anledning deraf skall jag anhålla om återremiss till utskottet af detta förslag.

Jag har blott ett enda ord att tillägga. Ålderdomsförsäkring, såsom frivillig, i en statsanstalt, är i mina ögon en illusion. Deremot synes det mig vara tänkbart och kunna komma att tagas under öfvervägande, huruvida man icke möjligen framdeles, sedan de andra frågorna äro skäligen undanstökade, kan beträda den i Frankrike redan med framgång anlitade vägen, nemligen statsunderstöd äfven för ålderdomspensionering åt de s. k. ömsesidiga understöds-kassorna, ett understöd, som inkom för detta ändamål redan är ganska betydligt, sedan nu det nyligen upplösta parlamentet har beslutat att höja den af staten garanterade räntesatsen för dessa kassaledamöters för ändamålet deponerade penningar till 4,5 %, hvilket ju icke är lågt i ett land som Frankrike, en förhöjning, som, enligt hvad inrikesministern Barthou, då han på regeringens vägnar accepterade detta förslag, i deputerarekammaren meddelade, skulle komma att efter ett tjugotal år medföra en ökad statsutgift för ensamt detta ändamål af 8—10 millioner francs.

Möjligen kan man gå *den* vägen, men på en allmän, centraliserad, frivillig försäkring i en statsanstalt tror jag icke. Den skulle enligt min tanke, i förhållande till det ändamål man föresatt sig, bli en illusion. Dermed vare emellertid ej sagdt, att jag tillåter mig att förhåna en sådan mening. Tvärtom erkänner jag allt, hvad icke blott vackert och stort och styrkande det må ligga i deras mening, som, kanske i andra länder ofta, någon gång i detta land i följd af egoistiska bevekevekelsegrunder, men säkert oftast i den fullkomligaste välmening och i känslan af den fullkomligaste respekt för menniskovärdet betona, att det finnes ej någon annan hjälp än den verksamhet, som leder till, att min ekonomiska välfärd blir den fria, sjelfständiga, medvetna, egna ansträngningens segerpris.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Det är, såsom här blifvit framhållet, på den siste ärade talarens initiativ, som den sociala försäkringen har gjorts till föremål för arbete inom regeringen och representation. Det var han, som föreslog en utredning och framläggande af förslag, dels till ordnandet af rättsförhållandena mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande olycksfall i arbetet, och dels beträffande ålderdomsförsäkring för arbetare och med dem jemförliga personer. Jag beklagar, att den ärade talaren sedermera ställt sig mera negativ mot de framlagda förslagen, och att han icke till åstadkommande af positiva resultat lemnat stödet af sin stora förmåga och sin stora sakkunskap. Ty äfven nu, när han förklarar sig beredd att rösta för detta förslag, fäste han dock dervid sådana vilkor, att hans förklaring närmast torde vara liktydig med afslag. Han klandrade den ordning, hvori den sociala försäkringsfrågan behandlats, och han framhöll vigten af att man först löste olycksfallsförsäkringsfrågan. Regeringen har dock år 1890 framlagt förslag om olycksfallsförsäkring, regeringen har förnyat detta förslag år 1891, men båda gångerna förkastades det. Då ansåg sig regeringen böra gripa sig an med den andra delen af talarens program eller ålderdomsförsäkringen. Den framlade förslag derom till 1895 års Riksdag. Förslaget föll, men icke på den grund, att man ville återgå till att först få olycksfallsförsäkringsfrågan löst, utan tvärtom begärde Riksdagen, att Kongl. Maj:t skulle återkomma med frågan; och yttermera strök Riksdagen under detta i en skrifvelse från samma Riksdag, hvori den anhöll — jag förmodar, att denna skrifvelse af den 17 maj 1895 i fråga om afsättning till arbetareförsäkringsfonden under dagens föregående förhandlingar blifvit refererad — att frågan om invaliditets- och ålderdomsförsäkring, om den än för närvarande ej funnit sin lösning, likväl skulle finna en sådan.

Den ärade talaren framställde anmärkningar mot åtskilliga paragrafer i lagförslaget. Det är två af dessa anmärkningar, som jag nu ber att få taga upp. Den ena rörde bestämmelsen i § 25, »att pensionsstyrelsens organisation och sättet för dess verksamhet bestämmas af Konungen». Bestämmelsen har återfunnits i alla föregående förslag, och den återfinnes i 1884 års arbetareförsäkringskomités förslag.

Den andra §:n, vid hvilken jag vill dröja något, är § 29, om hvilken den ärade talaren icke ville yttra sig något närmare af fara att begagna allt för starka uttryck. Han förklarade i allt fall, att §:n lämpligare hade sin plats i en vikingabalk än i ett Kongl. Maj:ts förslag.

Nå väl, hvad innehåller då denna §? Hvad innehåller den för fara? Den innehåller föreskrifter — sådana, som alltid måste finnas i en försäkringslag — om nödvändig revision af bestämmelserna angående dödlighetsförhållandena m. m.; och hvad säger den vidare? Jo, den säger, att redan förvärfvad pension och lifränta skall, huru

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande denna beräkning än må utfalla, fortfarande utgå med oförminskadt förslag till belopp.

lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m.
Den säger vidare, att den rättighet till pension eller lifränta till visst belopp, som redan erlagd pensions- eller lifränteavgift medför, skall kvarstå oförminskad, huru denna beräkning än må utfalla. Och vidare säger den, att om någon brist visar sig i fonden, skall den ersättas af statsmedel.

(Forts.)

Hvad säger den då, som skall vara så betänkligt? Jo, det betänkliga skulle ligga deri, att med hänsyn till pensions- eller lifränteavgift, som efteråt — efter denna beräknings anställande — kan komma att erläggas, det kan, märk väl genom lag, stiftad af Konung och Riksdag, komma att beslutas ändring i de beräkningar, som i § 15 omförmålas. Kan man säga, att detta är något farligt?

Jag har ej — till följd af att jag äfven haft att deltaga i diskussionen i medkammaren — varit i tillfälle att öfvervara den här under förmiddagen förda öfverläggningen och kan därför ej upptaga till besvarande alla de anmärkningar, som då blifvit framställda. Man har emellertid meddelat mig — jag hörde det af utskottets vice ordförande, och den, som framstälde anmärkningen, har sjelf efteråt meddelat mig densamma, för att jag skulle få tillfälle att svara derpå — att den anmärkningen framstälts, att jag skulle ha lemnat en oriktig uppgift om det för tyska riksdagen nu framlagda förslaget till ändring i den tyska invaliditets- och ålderdomsförsäkringslagen, då jag yttrat, att detta förslag innehölle bestämmelser i syfte, att de rörliga afgifterna skulle utbytas mot fasta. Närmare upplysningar om detta förslag finnas i den vid den kongl. propositionen fogade redogörelsen öfver försäkringslagstiftningen i främmande länder, sid. 40, och denna redogörelse åter, som jag nu endast vill hänvisa till, hänför sig till detta tyska lagförslag. Jag har det här i min hand; det är af den 27 februari 1897 och har af rikskansleren öfverlemnats till tyska riksdagen. Det innehåller i sin § 20 just denna bestämmelse om en sådan ändring i syfte att öfvergå från rörlig till fast ränta; och motiveringen till denna bestämmelse finnes å sid. 173 uti förslagets allmänna motivering.

Jag nämnde, mina herrar, att jag ej varit i tillfälle att öfvervara den föregående diskussionen. Både med hänsyn härtill och till den långt framskridna tiden torde jag böra inskränka mig till att framhålla några allmänna grundsatser, hvilka enligt min åsigt böra utgöra skäl för bifall till det föreliggande förslaget. Jag begagnar tillfället här att genast förklara, att regeringen accepterar de af utskottet gjorda ändringar.

Vill man hafva en effektiv invaliditets- och ålderdomsförsäkring, måste man enligt min åsigt hafva försäkringspligt. Den frivilliga försäkringen — i detta fall instämmer jag med den talare, som nyss hade ordet — den enbart frivilliga försäkringen är en illusion. Erfarenheten från andra länder och erfarenheten från vårt eget land visar, enligt min uppfattning, med den fullaste evidens, att en

enbart frivillig försäkring — den må ställas huru förmånligt som helst — icke har tillräcklig förmåga att draga till sig de klasser, om hvilka här närmast är fråga. Och skälet härtill ligger i sakens natur. Ty med hänsyn till de relativt små inkomster, som de personer hafva, hvilka skola erlägga afgifterna, kunna dessa ej blifva annat än små. Men för att icke de på afgifterna beroende pensionerna också skola blifva ytterst obetydliga, måste afsättningen börja tidigt; den måste börja redan för ynglingen, för adertonåringen; och adertonåringen, han tänker icke långt in i framtiden. För honom stå sjukdom och än mer ålderdom ännu i ett oändligt långt bort skymtande fjerran; han har icke sinne eller tanke för att uti helsans och ungdomens dagar arbeta och planlägga för att skydda sig mot sjukdom och ålderdom. Detta är ett skäl.

Ett annat skäl är, att den arbetsförtjenst, från hvilken afsättningen skall ske, i de flesta fall är en obetydlighet. Det finnes dagliga lifsbehof, som äro så påträngande, att fara ligger nära till hands, att i stället för att göra afsättningen, måste den, som skall göra densamma, tillgripa denna skärf för att fylla lefnadsbehof, som äro nödvändiga att tillgodose. Således, valet ligger icke, mina herrar, emellan obligatorisk och frivillig försäkring, utan valet ligger emellan obligatorisk försäkring och ingen försäkring alls.

Vill man hafva en effektiv ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, så kan man vidare icke undvara fondbildning. Fondbildningen skulle, enligt utskottets förslag, efter 80 — eller jag säger 60 år för att icke räkna för rundligt — uppgå till 400 millioner kronor. Dertill kommer för den frivilliga fortsättningen af den obligatoriska försäkringen enligt § 13, och för den frivilliga lifränteförsäkringen ett belopp, som icke kan med någon full visshet bestämmas, men som utskottet antagit komma att utgöra 100 millioner kronor. Jag är således uppe vid 500 millioner kronor. Men det är först tidigast 1960, som man nått upp till en sådan fond af 500 millioner. Det motsvarar en årlig afsättning till fonden af omkring 8 millioner kronor.

Nu kunna vi ju icke, då fråga är att se framåt i tiden, 60 å 80 år, med någon grad af säkerhet säga, hurudan penningmarknaden då skall ställa sig. Huru pass visste man väl 1820 om Sveriges förmåga 1900 att förränta och använda kapital. Det är därför man har att undersöka, att med ledning af närmast föregående och nuvarande förhållanden söka draga slutsatser om huru framtiden i detta fall skall gestalta sig. Jag har också låtit undersöka fondbildningen i Sverige under de sista 9 åren, d. v. s. åren efter 1887 till och med 1896. Denna undersökning har gifvit det resultat, att — jag skall icke specificera — summan af insättningarna i sparbankerna, sparbankernas fonder, insättningarna i postsparbanken, ränte- och kapitalförsäkringsanstaltens fonder, lif- och brandförsäkringsaktiebolagens fonder, ömsesidiga lif- och brandförsäkringsbolagens fonder och åtskilliga andra försäkringsbolags fonder — och alla dessa anstalter måste ju placera sina fonder på

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

möjligast säkra sätt — att, säger jag, dessa insättningar i sparbanker och postsparbanken och de nyss nämnda fonderna vuxit under ofvanberörda 9-års-period från 437,285,000 till 737,136,000 eller med 300 millioner, i medeltal således med 33 millioner om året. Nu frågar jag herrarne: Hafva vi rönt någon olägenhet af denna fondbildning på 300 millioner kronor? Och om så icke är, behöfver man då befara någon olägenhet af en fondbildning på 500 millioner kronor, som i allt fall icke blir färdig före 1960.

Hvad angår afsättningen eller indragning till fonden af omkring 8 millioner årligen, så vill jag nämna — om detta skulle föranleda någon betänklighet — att det visat sig, att under 1896 inföto i premier till ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna 1,286,000 kronor och till lifförsäkringsbolagen 15,555,000 kronor. Afdrager man nu derifrån beloppet erlagda återförsäkringspremier, utgör återstoden 15,152,000 kronor, eller omkring dubbla det belopp, hvartill årliga totalkostnaden för invaliditets- och ålderdomsförsäkringen skulle uppgå.

När man har sådana siffror för ögonen och vet från den närmast föregående tiden, hvad verkan en ökad fondbildning då medförde, så vågar man väl säga, att den fondbildning, hvarom här är fråga, icke bör gifva anledning till betänkligheter.

Vill man hafva en effektiv invaliditets- och ålderdomsförsäkring, bör man vidare icke bygga den på det af talaren på örebrobanken framhållna danska systemet. Invänder man mot försäkringsplikten — enligt min uppfattning utan fog — att den minskar sparsamheten, att den dödar individens känsla af förtänksamhet för sin framtid, så gäller väl detta ännu mycket mer om detta danska system, som ju i sjelfva verket icke är något annat än en fattigförsörjning, endast med den skilnad, att föremålet skall vara värdigt. Och hvad kostnaderna angår, är ingalunda det danska systemet billigare än vårt. Det kräfvades 2 millioner med hänsyn till Danmarks befolkning; tillämpadt på vår svenska, skulle det fordras 5 millioner, således ett större belopp, än som enligt utskottets förslag skulle utgå i statsbidrag.

Jag sade, att den anmärkning mot försäkringsplikten, att den skulle minska sparsamheten, minska individens känsla af skyldigheten att spara för framtiden, saknade allt fog, enligt min uppfattning. Jag kan ej heller — och dervid instämmer jag med en talare på malmöhusbanken, som jag hörde i afton — se annat, än att just denna känsla hos försäkringstagaren, att han genom egna insatser — märk väl, mina herrar: egna insatser — jemte tillskott af staten förvärfvat sig ett underlag — dock endast ett underlag — för sin framtida existens, när nöd eller ålderdom stunda, känslan deraf, att han genom egna insatser förvärfvat en rättighet till pension, att den icke är någon nådegåfva, känslan deraf jemte den kännedom om försäkringsväsendet och insigten i dess verkningar, som han erhållit, denna känsla bör tvärtom för honom innebära en maning, och en

kraftig maning, att fortsätta på sparsamhetens väg och derigenom ytterligare öka och bättra på det genom den obligatoriska försäkringen lagda underlaget. Långt ifrån att sålunda se något ondt ur denna synpunkt i försäkringstvänet, ser jag deri afgjordt ett socialt värde för sparsamhetens befrämjande.

Vill man, mina herrar, hafva en effektiv invaliditets- och ålderdomsförsäkring, så synes det mig — jag säger det slutligen — att man icke bör tveka att taga utskottets förslag.

Man har anmärkt mot det från flera sidor, att hvad det gifver, är för litet: pensionerna äro för små. Hvad landsbygden angår, vädjar jag till dem, som vuxit upp på landet och känna förhållandena der. om man icke måste säga, att för de försäkringstagare, hvarom här är fråga, en summa på 150 à 200 kronor i allt fall är ett ganska afsevärdt bidrag. Och i alla händelser lägger sig det bestämda hindret i vägen att få mera, att man måste afpassa denna försäkring, gifva den sådana dimensioner, att full trygghet vinnes, att staten utan svårighet kan bära den. Detta är det ena skälet, hvarför man icke bör tveka att taga förslaget.

Det andra är det, att förvaltningen är ytterligt enkel, enklare, tror jag, än i något annat förslag, och det just derigenom, att den anknyter sig till en redan bestående institution, som har att taga befattning med göromål, som äro närslägtade med dem, som styrelsen i fråga skulle få om händer såsom pensionsstyrelse. Och när man i detta fall yttrat sina tvifvel och sagt, att denna pensionsstyrelse eller postsparbanksstyrelse skulle få — såsom jag sett uppgifvas i en tidningsartikel — ett olidligt besvär med att föra konti för hvar och en af dessa 600,000 försäkringstagare, kan jag från min erfarenhet under några år såsom chef för postsparbanksstyrelsen vittna om, att denna farhåga icke är befogad. Postsparbanksstyrelsen har i innevarande stund — om jag icke misstager mig — öfver 500,000 nu lefvande räkningshafvare, således öfver 500,000 särskilda konti. Den, som vill taga reda på förhållandena, kan lätt öfvertyga sig om, att detta icke är svårt att sköta.

Jag har sagt, om man vill hafva en effektiv invaliditets- och ålderdomsförsäkring, ja, det är derpå det beror, om man vill ha det, ty här synes i denna stund frågan gälla just sjelfva principen: skola vi hafva invaliditets- och ålderdomsförsäkring eller skola vi icke hafva det. Detaljerna, de kunna ändras, om erfarenheten visat, att de i ett eller annat hänseende äro felaktiga.

Jag säger, att det nu gäller att bestämma sig för ett antingen eller — frågans föregående historik har man förmodligen här redogjort för flera gånger under diskussionen, så jag vill icke inlåta mig derpå. Vi veta emellertid, att Riksdagen icke stält sig afböjande mot principen förut, utan tvärtom anmodat Kongl. Maj:t att återkomma med förslag i ämnet. Då är frågan: vill nu Riksdagen stryka ett streck öfver föregående uttalanden, vill Riksdagen förklara, att med hänsyn till de svårigheter, som kunna möta, och med

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

farhåga för konsekvenserna, när man en gång något närmare skall se dem i ögonen, vill Riksdagen öfvergifva, icke veta af en invaliditets- och ålderdomsförsäkring såsom statsorganisation, utan hänvisa denna angelägenhet fortfarande såsom nu till den privata förtänksamheten? Ja, vill Riksdagen det, synes den mig böra bestämdt och klart säga ut detta, så att landet må veta, hvad det har att rätta sig efter. Men, mina herrar, jag vågar tvifla på att denna kammare, som ju står närmare de klasser, om hvilka här är fråga, och som eger kännedom derom, att arbetslönerna äfven med ganska ansträngd förtänksamhet i regel icke kunna lemna öfverskott utöfver fyllandet af de oundgängligaste lefnadsbehofven, icke kunna lemna öfverskott, som skulle vara tillräckliga, när nöd och ålderdom stunda; jag vågar dock tvifla på, att denna Riksdag skulle ta ett sådant steg och afslå frågan om invaliditets- och ålderdomsförsäkringen och dermed grusa de förhoppningar, som föregående uttalanden framkallat. Jag vet fullväl, att man här är inne i vissa hänseenden på försök, och att det kan vara svårt att klart se verkningarna deraf, men dessa lagstiftningsförsök, dessa sociala försäkringsförsök, de hafva dock för- anledts och hafva sin rot uti — såsom jag förut i dag i medkammaren tillåtit mig yttra — uti insigten, den alltmer växande insigten om solidariteten mellan olika samhällsklasser och om samhällets pligt att sörja för att nöd och elände icke må bli de svagares lott. Det är lagstiftningsförsök, som äro inne på den rätta vägen, och om Riksdagens Andra Kammare nu beslutar sig därför, synes den mig dermed ytterligare skrifva ett vackert blad i sin historia.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall § 1.

Herr Holmgren i Varnhem: Herr talman, mina herrar! Den redan länge förda diskussionen och herrarnes otålighet att snart komma till ett slut i denna viktiga fråga mana mig att icke fördjupa mig i någon vidlyftig kritik af de anmärkningar, som gjorts mot det föreliggande utskottsbetänkandet, utan skall jag tillåta mig att blott säga några ord med anledning af de anmärkningar, som framstälts mot sjelfva grundprinciperna i förslaget. Den första invändningen är, att man, genom att antaga förslaget om obligatorisk försäkring, skulle slå in på en alldeles ny väg och fastslå ett splitter nytt ekonomiskt system, hvarigenom den enskildes rätt och frihet skulle äfventyras med mera förskräckliga, rysliga och fasliga saker. Jag undrar dock, huruvida de herrar, som i dag urgerat, att genom obligatorisk försäkring personers frihet och rätt skulle kränkas, jag undrar, säger jag, när de begagnade detta argument, om de då kunde hålla sig för skratt. För min del har jag tänkt åtskilligt öfver friheten, men aldrig hade jag trott, att människans frihet kränktes dermed att staten träder hjälpende emellan, så att en person, en medborgare, i framtiden på sin ålderdom kan komma att åtnjuta en besparad frukt af sitt arbete under helsans dagar.

Den principen går igenom öfver allt: »den, som icke vill arbeta, han skall icke heller äta». Äfven i vår fattigvårdsförordning är den grundsatsen antagen. Der står det, att hvar och en är skyldig, som är arbetsför, att försörja sig sjelf och de sina, och lagen ålägger en fader att försörja sina barn, vid äfventyr af uraktlåtenhet att han får fästning. Det finnes således redan nu en obligatorisk försäkring. Dessutom vill jag påpeka, att med afseende å stats-tjenarne eller tjenstemännen, såsom de hellre vilja kallas, gäller denna obligatoriska försäkring.

Folkskollärarne äro obligerade eller tvungna att betala 50 öre i veckan för sina hustrur, äfven om de icke ha några; presterna äro skyldiga att betala 2 % af sina inkomster för sina enkor, äfven om de icke äro gifta; och militärer och domare få afsätta en ganska betydande procent af sina löner för sina enkor, äfven om de aldrig ha tänkt att gifta sig. Vid sådant förhållande förefaller det mig mycket egendomligt, att man icke skulle låta äfven våra arbetare ha samma rättighet att åtnjuta denna reglerande hjälp af staten, som här i form af obligatorisk försäkring ifrågasättes, och som förefaller mig mycket tilltalande.

Det förundrar mig på det allra högsta, att den ärade reservanten, den ärade ledamoten ifrån Södra Tjust, i sin reservation yttrar: »Då skatten skulle framtingas med hot om böter och fängelse, komme gäldstugan åter till användning». Detta är märkvärdigt, men ännu märkvärdigare är det, då han fortsätter: »Genom dessa tvångs-afgifter skulle de arbetandes besparingar hopsamlas och undandragas de betalandes egen disposition, äfven vid största behof, och förvandlas till fastläst kapital, hvaraf de ursprunglige egarne i de flesta fall aldrig finge något tillbaka, ej heller deras rättssinnehafvare». Men får den ärade reservanten tillbaka hvad han lagt ut under många år? Jag förmodar, att med god vilja och stor förnöjsamhet får han tillbaka detta, först då han är död, men då behöfver han icke någon pension. Skall man icke såsom kristen människa ha denna solidaritetskänsla, som bjuder människorna att bära hvarandras bördor, är icke detta det kristna budet: »bären hvarandras börda, så fullborden I Kristi lag!» Här ställer man sig afvisande mot förslaget, under påstående att det kränker friheten och känslan för människors rätt. Detta förefaller mig vara alldeles obegripligt.

Man har vidare anmärkt mot det här föreliggande förslaget, att det blott utgör första steget, och att det i sina konsekvenser skulle medföra de vådligaste följder i framtiden. Mina herrar, allting har sina konsekvenser, orsakslagen går genom hela universum. Vid hvarje lagstiftning är lagens stiftande alltid det första steget, på det att den så småningom må utveckla sig och införa erfarenheten visa sina konsekvenser. En talare på stockholmsbanken har förut framhållit just detta, att äfven om många fel föreligga och många anmärkningar kunna göras, så finnes det dock ett strategiskt ögonblick, då man måste göra en början, ty börjar man aldrig, kan

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

man naturligtvis aldrig fortsätta. Det finnes intet lagförslag i världen, mot hvilket icke kan göras många och skenbart mycket tungt vägande anmärkningar, men denna omständighet hindrar likväl icke, att vi nu ha ett lagförslag, som till sina grunder är rättfärdigt, och blir det antaget, skall säkerligen en ökad erfarenhet och klarare insigt kunna afhjelpa de fel, som möjligen förefinnas, fel, som visa sig en gång, när lagen kommer att tillämpas.

Hvar och när i hela världen har ett lagförslag blifvit antaget, som i alla delar varit för alla tillfredsställande. Jag tror, mina herrar, att aldrig skall man begära af det här förslaget, att det skall tillfredsställa alla möjliga kraf på fullständighet, det vore att begära för mycket, det vore att begära det omöjliga. Mina herrar, I begären garantier för framtiden, att denna lag skall verka fullt jemnt och klart. Men då vi icke ha garantier för att någon af oss lefver i morgon, huru kunna herrarne då begära garantier för att den skall verka fullt tillfredsställande för alla efter tjugu år; det är att begära det omöjliga.

Man säger vidare, att några fördelar erbjudas icke åt den närvarande generationen, och detta var den tredje mycket skarpa anmärkning, man gjort mot det föreliggande förslaget. Dervid, mina herrar, glömmmer man en lag, som också går igenom hela världen, nemligen den: »att en är den, som sår, och en annan är den, som uppskär». Om herrarne tänka något på Israels barn, så kom utaf alla dem, som vandrade ur Egyptens land, icke mer än en till det förlofvade landet. Men hos dessa funnos solidaritetskänslor: de glädde sig i hoppet att deras barn skulle få besitta landet, och i allmänhet längtade de icke tillbaka till Egyptens köttgrytor, en längtan, som tycks förefinnas hos en och annan bland förslagets motståndare, som ovilkorligen vilja, att vi skola gå tillbaka till det gamla, då man behandlade de fattige såsom trälar. Jag tror likväl icke, att någon i denna kammare vill realisera en dylik plan.

Ett sådant tal emellertid, som att den närvarande generationen icke skulle få någon nytta eller fördel utaf en sådan försäkring, det är egnadt att utplåna solidaritetskänslan, som utaf alla känslor i mensklighetens och statens lif är den, hvilken det är nödvändigast att hålla vaken och stärka.

Man har vidare uttalat sig mot förslaget därför, att det skulle gifva anledning till, jag tror till och med man sagt, omstörtningar. Men, mina herrar, sådana omstörtningar förekomma endast der, hvarest stora lidanden och ett allt för stort tryck på människorna finnas. Sådana svåra lidanden finnas icke här. Men de förekomma också, der motståndet är allt för hårdt, obilligt och omöjligt. Jag för min enskilda del hoppas, att ett sådant obilligt och omöjligt motstånd mot förslagets antagande åtminstone icke i denna folkvalda kammare skall förefinnas. Det är ju för öfrigt för att borttaga de möjligen föreliggande missförhållandena, för att utplåna, såvidt möjligt är, missnöjet hos de små, som detta lagförslag har tillkommit på Riks-

dagens initiativ, och jag kan då icke förstå, huru man kan tillbakavisa det eller underkänna dess välförstådda syfte.

Man har vidare påstått, att vid en så riksviktig fråga som denna man icke får rådfråga eller vädja till känslan. Men, mina herrar, det finnes stora saker, som måste kännas och älskas, innan de kunna förstås. Inom det menliga området är det visserligen så, att man skall känna en sak åtminstone i någon mån, innan man kan älska den. Men en stor författare säger i afseende på det största af allt, nemligen Gud sjelf: Man måste älska honom, innan man kan känna honom. Så, menar jag, förhåller det sig ock med afseende på denna sak och dess innebörd: den måste hafva fått rot i vår känsla, innan vi rätt kunna förstå den, hvarför man är oförsigtig, om man allt för skarpt kritiserar den, om man icke känner den. För öfrigt, mina herrar, torde det icke finnas för stort öfverflöd på känsla i denna kammare. Om det är ett fel att stundom känna det något varmt om hjertat och att, då stora frågor föreligga, blodet flyter raskt i ådrorna och pulsarna slå högt, är det väl icke något egentligen fördömligt. Tvärtom, en varm känsla utesluter icke och grunlar icke tankarnes klarhet, och den lifvande värmen behöfver ju icke fördunkla förståndet. Ett klart förstånd kan äfven finnas hos dem, som känna varmt för menniskor.

Man har vidare anmärkt, att beräkningarna icke skulle vara exakta i det föreliggande förslaget, att det skulle finnas luckor der; och en talare på förmiddagen yttrade, att der fattades, om jag rätt uppfattade honom, färskasiffror. Nåväl! Men det kan ju vara så, mina herrar, att det icke alltid är bra, att någonting är för färskt. Detta gäller ock, föreställer jag mig, med afseende på siffror. De behöfva ligga till sig, likasom det kan med afseende å en och annan samhällsförbättrare vara önskligt, att han icke är allt för färsk.

Slutligen hafva förslagens motståndare sagt, att de på det varmaste och lifligaste intressera sig för en invaliditets- och åldersdomsförsäkring, men de begära ett uppskof. De vilja hafva en ännu större och fullständigare utredning än den, som föreligger. Men, mina herrar, denna uppskofssofism — som fått sitt särskilda namn: »sofisme dilatoire» — har egentligen blott till syfte att få bort det hela. Den är blott en pretext, en förevändning, för att få afslag på alltsammans. Den lånar åt sina anhängare, åt sina försvarare de vackraste namn af försigtighet, omtänksamhet, statsklohet och allt möjligt vackert; deremot åt dem, som vilja någonting, gifver den de allra förskräckligaste namn, såsom yra, obetänksamhet, lättsinne och allt förskräckligt och rysligt och hemskt. Men, mina herrar, måne man får deraf låta afskräcka sig? Jag tror icke detta. Om det förefinnes ett verkligt ondt, så är det ju alldeles nödvändigt, att man söker aflägsna det onda och göra det så godt som möjligt. Mina herrar, på alla lifvets områden är det så, att man måste vidtaga åtgärder för det ondas borttagande. På det fysiska området gäller det ju, att om icke ett sjukdomsfrö blir af-

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

lägsnadt i tid, så kan sjukdomen komma in på det obotligas område och sluta med död. På det ekonomiska området gäller det ju, att om man icke i tid vill vidtaga nödiga inskränkningar i sina lefnadsförhållanden, ja, då slutar det med ekonomisk undergång. Och, mina herrar, på det politiska området, hvad kan der inträffa? Herrarne känna naturligtvis alla historien bättre än jag. Men det finnes på många blad i historien ett ord skrivet, som heter »för sent», ett ord, som är af alla det farligaste man kan tänka sig. Jag tror, att man bör icke vänta för länge med att göra det goda. Ty det att göra det goda är att gifva andra mer än man tager ifrån dem.

Äntligen har man sagt — och detta förefaller mig egendomligt — att man icke får något tack af arbetarne för de uppoffringar man skall göra genom att gå in på detta förslag. Men, mina herrar, vare det långt ifrån oss, att vi skulle taga hänsyn till något tack af dem, för hvilka vi vilja arbeta och hvilkas språkrör vi vilja vara. Då vore det bästa motivet borta från våra handlingar. Det som för oss skall vara driffjedern är känslan af att vi gjort vår pligt mot oss sjelfva och mot vårt fädernesland. Och jag tviflar, mina herrar, icke derpå, att många tusen sinom tusen skola välsigna dem, som fört deras sak fram, ty det folket är godt — jag menar det svenska folket, den stora massan af nationen — det är godt i sin innersta rot: går man det till mötes, kommer det emot.

En ärad talare i denna kammare stälde ett varnande ord i dag till dem, som voro vacklande, som icke visste hvad de skulle göra, som fruktade att taga ett steg ut i det ovissa. Han bad dem, att de skulle akta sig för att taga detta steg och hålla fast vid det gamla. Jag skall icke tillåta mig att gifva någon människa, någon ledamot i denna kammare något slags varning. Jag skall blott tillåta mig att erinra om skaldens sköna ord:

»Evigst kan ej bli det gamla,
Ej kan vanans nötta lexa
Ständigt repas upp igen.
Hvad förmultnadt är skall ramla
Och det evigt nya växa
Upp utur förgängelsen.»

Herr talman! Jag yrkar på det lifligaste bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Påboda: Diskussionen här i kammaren har naturligtvis efter frågans afgörande i Första Kammaren fått en annan betydelse än förut. Det kan naturligtvis icke gagna något till att inlåta sig på detaljer vidare. Jag skall emellertid i allt fall be att få angifva min ställning till det föreliggande förslaget. Jag skall då icke försöka att matematiskt bevisa hållbarheten eller ohållbar

heten af de beräkningar, som ligga till grund för förslaget. Jag för min del är fullt förvissad derom, att Kongl. Maj:t har i det fallet begagnat sig af sådan sakkunskap och sådant statistiskt material, att man kan vara lugn och trygg i detta afseende. Jag fruktar icke heller för den fondbildning, med afseende å hvilken man här uttalat farhågor. Icke heller skall jag tvista om den saken, i fråga om hvilken man ock hyst fruktan, att arbetsgifvaren skulle få betala de afgifter, som äro i fråga. Det står faktiskt i förslaget, att han har rätt att afdraga dem på arbetarnes aflöning. Sedan må det blifva en sak honom och arbetarne emellan.

Men det finnes något annat, som för mig är afgörande. Det finnes i vårt språk ord, som mer än andra hafva en säregen klang och betydelse — icke därför, att de i och för sig äro vackrare än andra ord, utan därför att den sak, de beteckna, har sedan generationer skattats högt af vårt svenska folk. Jag skall be att endast få erinra om sådana ord som »likhet inför lagen», »rättvisa», »frihet» o. s. v. Om jag tager något af dessa begrepp som måttstock och lägger på föreliggande förslag, kan jag icke finna, att det håller profvet. Jag gick i dag vid middagstiden här omkring vid hamnen och såg en hel mängd arbetare, såsom vi litet hvar sett här — och sådana finnas för öfrigt öfver allt i landet, icke minst på landsbygden — och jag tänkte: i hvilket förhållande stå dessa arbetare till det förslag vi i dag stå färdiga att besluta öfver? Jag kan icke finna annat, än att de stå alldeles utom den här ifrågasatta obligatoriska försäkringen. Jemför jag nu dessa arbetare med t. ex. förmän, bokhållare, inspektorer eller andra, som äro fast anställda vid fabriker eller andra inrättningar, så finner jag, att dessa stå i en helt annan ställning. De äro ovilkorligen mer gynnade af en sådan lag som den här föreslagna. Deremot dessa lösa arbetare, om hvilka utskottet för öfrigt yttrat sig på sid. 25, äro hänvisade till den frivilliga försäkringen, i fråga om hvilken man varit enig derom, att den icke är effektiv.

Det inträffar i högst sällsynta fall, att just den person, som det gäller och som bäst behöfver det, begagnar sig af den. Men äfven om de begagnade sig af den, stå de i alla fall icke i samma gynsamma ställning, som den fast anstälde försäkringspligtige arbetaren. Han är för det första försäkringspliktig och kommer sålunda in i försäkringen. Han betalar sina 10 kronor 20 öre: derigenom blir han sjelfförsäkrad och får också sin hustru försäkrad afgiftsfritt. Dessutom har han fullkomlig rättighet att ingå, för sig och sin hustru, i den frivilliga försäkringen — och har han så pass ekonomisk bärkraft, att han det kan, förmodar jag att han gör det. Alltså har han dubbel rätt att erhålla understöd af staten, dubbel förmån framför dessa lösa arbetare, som icke äro försäkringspligtiga. Jag hemställer, huruvida sådant är fullkomligt rättvist. Visserligen hörde vi på förmiddagen grefve Hamilton påstå, att icke någon orättvisa förefunnes i det föreliggande förslaget, ty hvar och en hade precis

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

samma förmån och finge sitt understöd efter samma norm. Nej, med förlof, i verkligheten förhåller det sig icke så! Sålunda är min uppfattning af förslaget den, att icke jag åtminstone kan afgifva min röst för det, sådant det här föreligger. Utskottet har om dessa lösa arbetare sagt:

»Hvad då först beträffar sistnämnda arbetare, eller dem, som icke ens hafva sysselsättning under hel kalendervecka hos en och samma arbetsgifvare, så vill utskottet ingalunda bestrida, att behovet af försäkring för dem är fullt ut lika stort som i fråga om många bland dem, hvilka enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle obligatoriskt försäkras. Men i likhet med nya arbetareförsäkringskomitén och i anslutning till motiveringen af 1895 års förslag har utskottet ansett,» att deras uteslutande kan försvaras. Men hvarmed? Jo, dermed, att de skulle försvåra organisationen! Men icke går det an att stifta en lag, som ställer folk på detta sätt i olika ställning till lagen, helst när de äro ekonomiskt jmnställda. Jag kan åtminstone för min del icke vara med om det.

Jag skall till ytterligare belysning af det här förhållandet, nemligen att åtskilliga orättvisor skulle ske, om lagen antoges, hänvisa till 6 § i densamma. Der står:

»Ar försäkrad man gift, och är ej hustrun på grund af egen anställning försäkringspliktig, *skall halfva beloppet af de under äktenskapet för mannen erlagda pensionsavgifter anses såsom erlagdt jemväl för hustrun.*»

Men antag nu, att hustrun också är försäkringspliktig. Antag, att jag eller någon annan arbetsgifvare har en statare t. ex., hvilkens förhållanden äro sådana, att hustrun också behöfver arbeta, hon behöfver arbeta hela veckan och gör det också ofta. Men om hon gör det, har hon icke längre för den veckan förmånen af den försäkringsavgift, som mannen betalar; han får icke då, enligt denna paragraf — så vidt jag kan läsa den — fri hustrupensionering, utan då skall hon ovilkorligen betala afgiften. Just därför att hon arbetar, får hon betala mer till försäkringen för att få den förmånen; jag kan icke läsa denna paragraf på annat sätt.

Vidare har man talat om, hvilken af de två hufvudprinciperna, obligatorisk eller frivillig försäkring, man skall välja. Enligt min mening skall det alltid blifva svårt att tillämpa den obligatoriska försäkringen och inskränka den till vissa klasser. Om den saken yttrade t. ex. arbetareförsäkringskomitén år 1884: »Det visar sig emellertid vara ytterst svårt, för att icke säga omöjligt, att uppdraga någon bestämd gräns mellan dem, som skola räknas till arbetare och med dem jemförliga personer, samt andra». Derfor kom också denna komité till det resultat, att det var nödvändigt att föreslå en obligatorisk försäkring, gällande för alla.

Grefve Hamilton anförde i dag bland andra skäl, hvarför vi skulle antaga denna lag, att den betydligt skulle höja solidariteten mellan de olika klasserna. Ja, det skulle jag också tro, om det

här föreläge förslag om allmän obligatorisk försäkring. Det säger ock denna samma komité, när den talar om obligatorisk försäkring: »Härför talar ock, att dymedelst känslan af solidaritet befolkningens olika klasser emellan höjes». Men jag tror icke detta gäller, när man drar upp sådana här godtyckliga gränslinier emellan klasserna, emellan personer, som äro alldeles jemnställda med hvarandra i ekonomiskt hänseende.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Jag skulle för min del helst, i fall man stode inför ett antagande af ålderdomsförsäkringslagen, vara böjd att rösta för ett sådant förslag, som omfattade alla, en obligatorisk ålderdomsförsäkring för alla, d. v. s. alla skulle vara med deri, men inga andra skulle få förmån af försäkringen än de, som voro i behof deraf. Den rike behöfver det icke, men han kan icke yeta, om han blir fattig en gång. Gränsen för dem, som skulle hafva pension eller icke, finge då uppdragas med tillhjälp af taxeringen. Jag kan nu icke säga, om ett sådant förslag är realiserbart; det behöfs utredning derom. Det skulle icke vara olämpligt att ha äfven en sådan utredning. Den kunde åtminstone hvilat på rättvisa principer och grunder.

Herr talman! Jag skall nu icke göra något yrkande. Jag för min del förklarar, att jag icke kan rösta för ett förslag sådant som detta.

Herr Öberg: Herr talman, mina herrar! Sedan Kongl. Maj:ts förslag och det deraf föranledda granskningsarbete, som nu föreligger i särskilda utskottets utlåtande n:o 2 om arbetarepensioneringen, genom Första Kammarens afslag å Kongl. Maj:ts proposition fallit, torde det icke behöfva spillas många ord derå, då det är gifvet, att dermed egentligen icke mycket skulle vara vunnet. Må det likväl tillåtas mig, som haft kammarens uppdrag att deltaga i detta särskilda utskott, att i all korthet uttala min ställning till förslaget utom hvad som kan af utskottets betänkande framgå. Jag vill då, såsom min mening härom, säga, att min öfvertygelse är, att en obligatorisk försäkring, kombinerad, såsom nu Kongl. Maj:t i sin proposition föreslagit, med en frivillig lifränteförsäkring, understödd af statsbidrag, skulle vara egnad att i mångt och mycket hjälpa de arbetare, som förslaget afser, från att på ålderdomen falla i nöd, då arbetskraften tager slut. Vår arbetareklass, hvilken länge väntat på realiserandet och uppfyllelsen af de gång efter annan från Riksdagens sida härom gjorda uttalandena, hafva häruti, vill det synas mig, ett berättigadt kraf. För min del har jag icke kunnat finna, genom hvad som i denna fråga förekommit, annat än att denna af Riksdagen sjelf godkända idé, nemligen arbetarnes pensionering, skulle kunna förverkligas, då man nu i detta har ett i hufvudsak godt förslag. Oaktadt förslaget stora fördelar, röner nu detta stort motstånd, och man tyckes se häri många orättvisor, som efter min uppfattning blifvit mycket öfverdrifna.

Förslaget afser att man skulle *aftvinga* arbetarne i deras bästa

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

arbetsdagar, medan de hafva den största förmågan, några små veckoafgifter, såsom 20 öre i första klassen för män, och 10 öre i den andra, kvinnorna, att af arbetsgifvaren uttagas och insättas i en blifvande riks-försäkringsanstalt. Med statens tillskott af 50 procent derå, att af staten förvaltas, beredas de försäkringspligtige efter fyllda 65 år, eller 50 år, om han blifver invalid, i mån af sina insatser erhålla en årlig pension, äfvensom lifränta, om han deltagit i den frivilliga lifränteförsäkringen. Otvifvelaktigt skola de då kunna gå alderdomen litet mera bekymmerfritt till mötes, än hvad nu är fallet. Derför har jag med min röst inom utskottet biträdt detta förslag med de af utskottet viddagna ändringar och förbättringar, och jag har gjort det med full visshet om att jag biträdt ett godt förslag, väl värdt att vinna bättre understöd och tillslutning än det nu fått.

Men huru lifigt jag än önskar förslaget framgång, i den tron att det verkligen är ett godt förslag, har det nu fallit.

Jag har så mycket mer kunnat sluta mig till detta förslag, som jag funnit detsamma vara väsentligen förbättradt och förenkladt, dels i afseende å omfånget af de statskostnader det skulle medföra, dels ock i afseende å dess detaljer i förhållande till de förslag, som här förut förelegat. Jag har trott, att om man nu verkligen velat något i sak, nemligen arbetarnes alderdomsunderstöd, så hade detta Kongl. Maj:ts förslag varit lämpligt att antaga.

Jag har gjort åtskilliga anteckningar för att bemöta en del gjorda invändningar, som gjorts mot förslaget; men sedan detta nu förkastats, är det väl lönlöst. Om ett ord, som i debatten användts, skall jag emellertid be att få säga något litet; det är om det så många gånger omtuggade ordet »rättvisa». Från ett håll har man här med mycken styrka, som ock med synnerlig vältalighet, framhållit, att det icke är rättvist att medelst tvång frantaga arbetarne något af deras medel, under det att man från ett annat, motsatt håll, med lika mycken styrka som vältalighet velat framhålla, att det icke är rättvist att tvinga personer till deltagande i en försäkring samt att det icke är rättvist att icke alla komma med. Men skola vi vänta så länge, till dess vi alla blifva ense om att ett förslag är i alla afseenden rättvist och antagligt, då tror jag verkligen, att man får vänta länge och allt för länge.

Otvifvelaktigt skulle, om detta förslag upphöjts till lag, kommunerna, som nu i mångt och mycket äro synnerligen betungade i fattigvårdshänseende, härigenom kommit att få en väsentlig lättnad, derigenom att man, så att säga, hade bibringat de försäkringspligtige arbetarne en årlig rätt till utdelning ur en pensionskassa i form af pensioner och lifräntor, hvarigenom de helt säkert skulle på sin alderdoms dagar kunna försörja sig bättre sjelfva och mindre falla kommunerna till last, än hvad nu är fallet, då de hafva den hufvudsakliga, ja, egentliga underhållsskyldigheten af de medellöse; och för den fattige arbetaren skulle det blifva mycket

drägligare att veta sig lefva på egna besparingar från en föregående tid än på kommunens understöd.

Jag inskränker mig till det sagda. Må det vara nog i det läge frågan nu bragts i. Jag skulle gerna velat se en annan utgång, då frågan tyckes mig vara af den beskaffenhet, att man verkligen bort göra någonting härutinnan. Ty frågans egentliga innebörd är väl icke annat än de der små veckoafgifterna, som man aftvingar arbetaren i hans eget bästa. Om arbetsgifvaren verkligen vill göra något för arbetaren, som han borde, anser jag, att han borde finnas villig till de små besvär och det göromål detta förslag förutsätter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Färeköp: Herr talman, mina herrar! Jag skall i korthet bedja att få yrka bifall till utskottets förslag. Det torde dock tillåtas mig att äfven beröra något af hvad som yttrades här under förmiddagens plenum.

Det var en talare på blekingebänken, som ansåg detta förslag i viss mån olycksdigert. Han trodde, att dess genomförande skulle medföra stora svårigheter för arbetsgifvarne på landsbygden, och han ville till och med hålla före, att det i så fall skulle kunna gå så långt, att man icke ens skulle få sina skördar inbergade eller sina rotfrukter upptagna. Jag tror verkligen icke, att så skulle blifva förhållandet. Jag befinner mig i samma ställning som denne talare, men jag kan verkligen icke finna något skäl att hysa dylika farhågor. Jag känner visserligen icke till förhållandena i Blekinge, men så mycket känner jag ställningen i den ort, jag tillhör, att jag kan säga, att, om förslaget blefve antaget, det icke skulle blifva till vanheder för lagen och ej heller för hvarken arbetsgifvare eller arbetare.

Samme talare omnämnde också, att det på något partisammanträde varit tal om att det skulle utöfvas ett starkt tryck i denna fråga både uppifrån och nerifrån, samt att detta äfven skulle kunna vara anledning till att ej antaga förslaget, och han uppmanade i följd deraf oss att icke gifva vika för något slags tryck, utan vara själfständiga. Jag undrar emellertid, huru lagar och lagförändringar förut kommit till stånd, om det icke berott på tryck, nemligen tidens kraf på lagförändringar eller ny lagstiftning. På det sättet känner jag i denna fråga ett tryck nerifrån, och jag gör det så mycket mera, som jag i min ungdom delat ljuft och ledt med arbetarne samt på äldre dagar varit arbetsgifvare och haft att skaffa med åtskilliga arbetare. Härigenom har jag lärt mig, huruledes flertalet arbetare hyser ganska stora bekymmer med afseende på ålderdomen. De se med vemod på sina barn och bekymra sig öfver, huru dessa skola kunna försörja sig på gamla dagar. De uppmana dem att söka sin utkomst på andra orter eller att emigrera, och detta just därför, att de själfva icke kunna annat än med bekymmer motse ålderdomen, helst som våra fattigvårdsförhållanden icke äro sådana,

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.

(Forts.)

att de kunna tryggt förlita sig på hjälp derifrån, utan kunna vänta att, derest de falla fattigvården till last, gå till mötes en ålderdom, som deras redliga och sträfsamma arbete icke alltid förskyllat. Jag har också ganska nära erfarenhet om våra fattigvårdsförhållanden och kan därför vitsorda, att sådana tankar icke saknar berättigande på sina ställen.

För min del tror jag, att det nu framlagda förslaget är det bästa, som vi sett, och af de anmärkingar, som framstälts deremot, kan jag icke finna någon vara af beskaffenhet att motivera ett afslag. Här har, som sagdt, talats om att vi icke skulle taga intryck af andra. Nej, jag har icke tagit intryck af någon annan utan behåller den själfständiga uppfattning, som jag förrän i dag fått i detta ämne. Jag har sålunda ej heller tagit intryck af det väldiga tal, som den ärade representanten på Blekingebänken höll i dag, utan när jag icke funnit något förslag, som är bättre än det nu föreliggande, så skall jag rösta för detta. Den ärade talaren målade också upp, huruledes antagandet af detta förslag skulle vara inkörsporten till alla möjliga sociala faror. Jag anser detta vara en målning på väggen, ty i verkligheten tror jag icke, att det är någon fara. Sådana der målningar hafva vi för öfrigt hört så många förut, så att jag tror, att vi icke behöfva vara rädda därför.

Jag skall nu inskränka mig till att till sist förklara, att då jag ej funnit något bättre förslag framlagdt än detta, — eljest hade jag nog tagit intryck deraf, — jag finner mig föranlåten yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lundell: Herr talman! Då jag afgifvit såväl en motion om ökad anslag till arbetarepensionering som ock en motion i själfva pensioneringsfrågan, så kan man icke gerna misstänka, att jag är fiendtligt stämd emot själfva saken. Emellertid finner jag, att det förslag, som utskottet här framlagt, i väsentliga delar skiljer sig från det jag framställt i den af mig afgifna motionen.

I min motion afsåg jag egentligen att mantalsskrifne tjenare och mycket fast anställda arbetare, hvilka af kommunen dertill beständes, skulle vara obligatoriskt försäkrade, men jag hemställde tillika, att det icke skulle vara någon skilnad mellan de obligatoriskt och de frivilligt försäkrade, utan att alla skulle vara jemställda. Derigenom skulle man få hela försäkringsproceduren lika enkel som vid vanlig postsparbanksinsättning, och då man har talat om, att det icke skulle vara någon svårighet förenad med insättning på postsparbanken, så skulle det väl ej heller blifva mycket större svårighet genom den af mig föreslagna anordningen, ty jag tror, att den särskilda förvaltning, som skulle kunna behöfvas, skulle blifva ganska enkel.

Jag kan för öfrigt icke förstå, hvarför man äflas att åstadkomma större fördelar för de så kallade obligatoriskt försäkrade än för dem, som frivilligt försäkrat sig. Man har oupphörligt försäkrat, att det icke skulle vara möjligt att genomföra en helt och hållet frivillig

försäkring. — hvarför skall man då göra en anordning, så att de frivilligt försäkrade få det sämre stäldt än de andra, hvarför skall man afskräcka dem genom sämre villkor, när man tror, att de i alla fall ej gå in i försäkringen? Detta förfarande synes mig vara synnerligen egendomligt.

Jag utgår i min motion från den synpunkten, att man icke gerna kan få försäkring genomförd i någon större skala med utslutande frivillig försäkring, utan att man måste åtminstone till en början ålägga några försäkringstvang, ehuru ett litet antal och dessa lätt bestämbara, såsom försäkringspligtige. Derigenom skulle man så småningom kunna uppfostra folk att gå in i den frivilliga försäkringen, ty jag tror icke, att det är precis så omöjligt att förmå folk dertill, som man här antydt. Jag tror icke, att våra arbetare äro så ekonomiskt okloka, som herr Branting påstod i förmiddags.

Han anser arbetarne lämpliga att rösta vid riksdagsmannaval och att styra land och rike, det kunna de, anser han, men när det blir fråga om att sköta sin egen ekonomi, då anser han dem alldeles ohjelpigt dumma. Det är ett högst märkvärdigt resonnement, detta. Jag skulle vilja säga, att om dessa arbetare duga till riksdagsmän och till att regera riket samt sålunda handhafva ganska stora ekonomiska frågor, de också borde förstå att sköta sina egna ekonomiska intressen. Det kunna också många af dem, hvilket man finner, när man hör, att i våra sparbanker äro insatta fyrahundra millioner kronor, och då insättarne hufvudsakligen äro arbetare och mindre bemedlade personer, så kan man icke alldeles fränkänna dem ekonomiska insigter.

Ett af de förslag, som ingår i min motion, har utskottet upptagit och senterat mycket väl, och det rör frågan om den nuvarande generationens medtagande. Härutinnan har utskottet gått så långt, att jag icke skulle vågat förorda ens hälften så mycket, och mitt förslag är också mycket mindre omfattande. Jag vill i detta afseende anmärka, att om alla personer emellan trettio och femtio år äfven frivilligt ingingo i försäkringen, detta skulle kosta statskassan allenast för dessa åldersklasser ungefär fyrtio millioner kronor. Nu är det temligen klart, att icke alla eller ens hälften skulle komma att gå in i försäkringen, men nog förefaller det egendomligt att öppna statskassan på vid gafvel och endast lita på att folk, blott af lättja, icke går dit och tager de penningar, som finnas der, då de inbjudas dertill.

Mot förslaget, sådant det nu är af utskottet formuleradt, vill jag anmärka, att den ålder, då pensioneringen skulle börja, eller sextiofem år, är enligt mitt förmenande alldeles för hög; — förslaget derom kommer att verka afskräckande. I min motion har jag föreslagit frihet att välja mellan sextio och sextiofem år. Jag tror, att den formen skulle vara bra mycket bättre. Jag har vidare föreslagit, att afgiften skulle kunna sättas lägre än till tio kronor fyrtio öre. Det kan väl synas, att detta belopp icke är högt, men då man

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)

älägger folk att betala denna afgift, tycker jag, att man kunde nöja sig med en lägre siffra i medeltal.

Jag kan vidare i hufvudsak och nästan till alla delar instämma i hvad min granne och länskamrat nyss yttrade och hvilket ju gick i samma riktning som min motion. Det är, såsom han påpekade, så, att den föreslagna hustrupensioneringen verkar olika och ojemt under olika förhållanden. Om en fabriksarbetares hustru t. ex. arbetar på fabriken, så åtnjuter hon icke den fria hustrupensioneringen, men om hans hustru går i husen, såsom sömmerska eller annat biträde, här en dag och der en annan dag, då får hon den fria hustruförsäkringen. Jag förstår icke, hvarför man aflas att uppställa sådana olikheter mellan den ene och den andre.

I fråga om tillämpningen får jag i likhet med föregående talare säga, att densamma skulle komma att åtminstone på landsbygden vålla stora svårigheter just på grund af skilnaden mellan obligatorisk och frivillig försäkring. Sätter jag in afgift på den obligatoriska afdelningen för en person, som icke är försäkringspliktig, får jag böta, sätter jag icke in för den, som är försäkringspliktig, får jag också böta. Och när man vet, huru man kan hafva sina arbeten så stälda, att arbetarne än användas att gräfva en kanal, ett dike eller lägga en stenmur, på ackord, då det naturligtvis blir svårt att kontrollera, huru lång tid som användes eller när de arbeta på detsamma, än användes till dagsverksarbete, såväl efter dagaflöning kontant, som till godtgörande för brukad jord eller andra naturaförmåner, med obestämda antal dagar i vecka eller månad, så är det tydligt, att det skall blifva svårt, ja, nästan omöjligt att hålla reda på skilnaden, och när man skall göra insättning eller icke. Jag tror, att äfven vi riksdagsmän skulle råka i stor förlägenhet, huru vi skulle göra i det ena eller det andra fallet, och huru skall man då kunna begära, att allmogen i allmänhet skall förstå tillämpningen af ifrågavarande bestämmelser?

Om t. ex. en backstugusittare tar en målare för att snygga upp sin stuga och målaren vistas der en vecka, skulle backstugusittaren vara skyldig att gå och sätta in tjugu öre för målarens pensionering, men om arbetet tar blott fem dagar, skulle en sådan skyldighet icke föreligga. Antar man då, att åklagaren får reda på, att backstugusittaren haft målaren hos sig under sex dagar, men att han icke inbetalt pensioneringsafgift för honom, så stämmer åklagaren backstugusittaren, som sålunda får gå till rätta. Om han då svarar: »det är visserligen sant, att målaren vistats hos mig under sex dagar, men han har använt blott fem dagar i mitt arbete och den sjetta för att måla en kista åt min piga», — är det då sannolikt, att han blir trodd? Nej, det är ganska osäkert. Det kan blifva uppskof för vittnens hörande, backstugusittaren får ånyo gå till tinget, och på det sättet kan det blifva en långvarig rättegång, som kostar flera hundra gånger pensionsafgiften och förorsakar fängelse och elände för backstugusittaren, som sjelf aldrig

fått ett öres nytta af hela pensionsväsendet, och det till på köpet utan att han vetat att han begått något brott.

Ett annat exempel: man använder en statdrängshustru till mjölkning eller annat i ladugården, och hon arbetar dermed 2, 6 eller 8 timmar om dagen. Huru skall man då veta, om man skall sätta in pensionsafgifter för henne eller icke? Och sådana fall kan man räkna upp hundratals.

Man har talat om, att alla arbetare enligt förslaget äro lika ställda och att ingen orättvisa sker vid försäkringen. Nej, man har icke ställt alla lika. En inspektor på en herrgård får försäkra sig och sin hustru mot en inbetalning af 10 kr., men en torpare eller backstugusittare han måste betala 15 kronor för samma pension, och detta fastän torparen eller backstugusittaren oftast icke har mer än $\frac{1}{4}$ af inspektorns inkomster. Är det likhet och rättvisa?

Vidare kan jag icke finna, att det är väl ordnad med hustruförsäkringen. Lefver mannen och har pension, så reda nog både han och hustrun sig på denna pension, men mycket mera behjertansvärd synes mig ställningen vara, om mannen är död och hustrun lefver efter, med tre eller fyra barn utan att hafva några tillgångar. Då skulle hon verkligen behöfva hjälp till sina barn, men då får hon intet, utan måste anlita fattigvården. Man har sagt, att det skulle blifva för dyrt att gifva försäkring äfven för barn. Ja, det kan ju hända, att detta skulle blifva dyrare än hustruförsäkringen, sådan utskottet föreslagit den, men har man råd att gifva så höga statsanslag, att vissa bemedlade personer efter utskottets förslag kunna få en pension af 770 kr. för man och hustru om året, då bör man äfven hafva råd att gifva litet åt fattiga enkor och obemedlade faderslösa barn.

Vidare tror jag, att tvångsförsäkringens uppfostrande verkan till sparsamhet icke är stor, men att, om man kan få personer att frivilligt försäkra sig, detta har ofantligt mycket större uppfostrande betydelse. Visserligen tror jag, att det skulle vålla svårigheter, om man skulle börja med blott frivillig försäkring, men jag anser icke heller detta vara omöjligt, men jag tror, att, om man blott toge med mantalsskrifna tjenare såsom obligatoriskt försäkringspligtiga, man skulle nå målet och så småningom genom exemplet få in äfven andra.

Jag skall icke uppehålla mig längre vid saken. Af hvad jag yttrat kunna herrarne förstå, att jag icke är förtjust i förslaget, sådant det nu föreligger, och jag får säga, att jag gerna ser, att det nu faller, men önskar, att det en annan gång må komma igen i en bättre form. Jag skall emellertid icke göra något yrkande.

Herr Göthberg: Herr talman, mina herrar! Blott några få ord. Jag anser för min del, att det nu föreliggande förslaget icke är det allra bästa möjliga, som skulle kunna bjudas, men det oaktadt har jag inom utskottet gifvit det min röst, därför att jag

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. (Forts.) gillar de hufvudprinciper, hvarpå det är byggt; dertill kommer, att de ändringar utskottet vidtagit betydligt förbättrat det kongl. förslaget.

Såsom herrarne torde finna, är förslaget byggt på två hufvudprinciper, nemligen dels obligatorisk och dels frivillig försäkring. Den frivilliga försäkringen afser ju rätt för hvarje svensk man eller qvinna öfver 18 år att försäkra sig, och den obligatoriska ålägger vissa kategorier arbetstagare försäkringspligt. Man har nu här i dag mycket klandrat den obligatoriska försäkringen, och man har framhållit åtskilliga skäl därför. Man har ansett densamma såsom ett ingrepp i den personliga friheten. Jag undrar dock, mina herrar, om icke hvarje lagstiftning innebär ett visst tvång. Jag tror för min del, att utan den obligatoriska försäkringen kunna vi icke få ålderdomsförsäkringen att blifva effektiv. Jag vill icke framhålla några ytterligare skäl härför, ty denna sak har ju blifvit af så många föregående talare betonad, att hvar och en måste inse sanningen deraf. Det är helt enkelt icke möjligt att bland mängden af kroppsarbetare uppväcka ett sådant intresse för pensionsförsäkringen, att hvar och en skulle frivilligt försäkra sig. Inbetalningarne skulle ju också börja redan vid 18 års ålder, och vi känna väl litet hvar, att man vid den tiden mycket litet tänker på framtiden och allra minst på ålderdomen. Det blir först senare, när man kommer till 30 eller 40 års ålder, som omtanken för ålderdomen gör sig gällande. Jag har också i denna fråga talat vid många, som yttrat: ja, hade vi blott under vår ungdom satt af något af vår förtjenst, skulle det på ålderdomen kommit oss väl till pass! Jag tror, mina herrar, att det just är för sådana, och de äro de flesta, som man bör hålla på försäkringspligten.

Det är också mycket märkvärdigt att gifva akt på, huru man här i kammaren i dag yttrat sig angående försäkringen. Man har haft åtskilliga anmärkningar mot försäkringspligten eller rättare den obligatoriska försäkringen. Å ena sidan har man tyckt, att det är allt för få, som komma att inrangeras under den obligatoriska försäkringen — man har icke tvingat nog många att tillhöra densamma. De, som så säga, hafva naturligtvis i den obligatoriska försäkringen sett någonting alldeles ypperligt. Å andra sidan har man sagt, att den obligatoriska försäkringen alls icke borde få finnas till, emedan man derigenom utöfvar ett tvång mot de personer, som åläggas att försäkra sig.

Jag för min del får deremot säga, att det kongl. förslaget mycket tilltalat mig just därför, att man sammansatt det så att det hvilar på dels obligatorisk och dels frivillig försäkring. Jag tror, att det skulle vara origtigt att gå ifrån någondera principen och att det i båda fallen, derest vi få en försäkringslag till stånd, byggd på basis af blott endera, skall visa sig att vi begått ett misstag. Den obligatoriska försäkringen håller jag naturligtvis hårdt på, af skäl som jag förut nämnt, men jag tror också, att det är alldeles

rigtigt att hafva den frivilliga försäkringen såsom supplement och att, om man skulle utesluta detta slag af försäkring, man skulle utsätta sig för berättigadt klander. Om man nemligen tänker sig, att en person en kortare tid är anställd under sådana vilkor, att han är försäkringspliktig och sålunda tillhör den obligatoriska försäkringen, men en annan tid sysselsätter sig med handverk eller dylikt, så att han icke är anställd hos arbetsgifvare, så får han ju under den senare tiden försäkra sig enligt den frivilliga försäkringen. Denna är han nemligen icke under några omständigheter hindrad att använda. Då man nu vidare, såsom ersättning för att staten tvingar vissa kategorier af arbetare att försäkra sig, inför den bestämmelsen, att staten betalar hustrupensioneringen för dessa, så anser jag förslaget så väl afvägdt, att man knappast kan komma med något klander mot detsamma. Hvad vidare statens bidrag beträffar, så är ju detta lika för den obligatoriska och den frivilliga försäkringen. Staten betalar nemligen hälften mot den försäkrades afgifter och bestrider dessutom förvaltningskostnaderna.

Vidare har man klandrat, att icke de helt och hållet lösa arbetarne kunnat inrangeras i försäkringen. Ja, detta vore ju mycket önskvärdt, men vi skola tänka på, mina herrar, huru förslaget är sammanfatt. Det åligger arbetsgifvaren att se till, att arbetarne blifva försäkrade. Man kan icke ålägga arbetsgifvare detta med afseende på personer, som en dag gå på ett ställe och hugga ved, en annan dag på ett annat ställe och gräfvä ett dike o. s. v. Man kan väl icke ålägga arbetsgifvarne sådant, ty det skulle medföra allt för stora svårigheter i praktiken. Detta har utskottet också funnit, liksom utskottet jemväl tagit hänsyn till de anmärkningar, som från åtskilliga håll gjorts i syfte att få det kongl. förslaget i någon mån ändradt, så att det blefve lättare att realisera. Man har dervid särskildt tänkt på de mindre hemmansegare och jordtorpare, som i regeln få betjena sig af lösa arbetare, att man för dessa, som sjelfva icke äro försäkringsskyldiga, men ändock inneha ungefär samma samhällsställning, bör göra det så lindrigt som möjligt att för dessa åstadkomma försäkring.

Hvad herr Sahlins förslag beträffar, så får jag säga, att detta förslag skulle komma att hjälpa icke de behöfvande, utan kommunerna och dem, som hafva höga fyrktal. Ty efter min tanke blefve, om detta förslag skulle göras till lag, förhållandet det, att då kommunerna hade att påräkna så och så mycket i bidrag från staten, så komma de att sjelfva gifva så mycket mindre i bidrag till sin fattigvård, som statsbidraget skulle utgöra, och de behöfvande finge icke mera än förut, men för kommunerna blefve det en lättnad. Jag undrar, mina herrar, om detta är meningen med pensioneringen. Jag tror åtminstone, att meningen med detsamma är, att våra kroppsarbetare, då de komma i den ställningen, att de icke kunna försörja sig, på ålderdomen skola hafva något att stödja sig vid.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.
(Forts.)*

Rörande förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. Jag gillar också fullkomligt den principen, att man bör se till, att de under sin krafts dagar må sjelfva bidra hertill. På grund af hvad jag nu anfört, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Hammarström* och *Aulin* förenade sig med herr *Göthberg*.

(Forts.)

Herr *Andersson* i Malmö: Det kunde vara rätt mycket att säga om de invändningar, som under diskussionen framkommit mot det föreliggande förslaget. Men i anledning af den utgång frågan fått i Första Kammaren skall jag icke vara mångordig, och anhåller derfor endast att få till dagens protokoll antecknad, det jag ämnar rösta för bifall till det föreliggande förslaget.

Häruti instämde herr *Lindgren*.

Herr *Dahn*: Jag kan säga detsamma som den föregående talaren, eller att, med anledning af Första Kammarens beslut, icke jag heller skall blifva mångordig, utan endast uttala, att, om sparsamhet varit så att säga vårt folks nationaldygd, vi icke skulle behöfva någon obligatorisk försäkring. Så är emellertid icke förhållandet; vi se ju att äfven våra embets- och tjenstemän måste, för pensions beredande, afstå vissa procent af sin lön. Hvad den sparsamme arbetaren beträffar, så är det ju tydligt, att den obligatoriska försäkringen icke bör för honom kännas som något tvång, då han helt visst, när staten skall lemna ett så rikligt bidrag, äfven frivilligt komme att göra insättningar för sin pension. Hvad åter den mindre sparsamme beträffar, så är det visserligen för honom ett tvång, men ett nyttigt tvång, kan man säga, nyttigt framför allt för hans familj, och det är icke utan att, såsom här förut nämnts i dag, sådant skulle hos honom befordra en viss sjelfmedvetenhet och en pligtkänsla, som han kanske eljest icke skulle hafva.

Hvad slutligen angår, att det skulle blifva svårt att placera de stora fondmedlen, så föreställer jag mig att, allt eftersom vår handelsbalans medgifver det, det icke skall blifva svårt att småningom öfverflytta vår utländska till inhemsk, då ifrågavarande fondmedel säkert kunna blifva placerade.

På dessa skäl får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Pehrson* i Törneryd: Herr grefve och tahnan! Det kunde ju vara åtskilligt af det jag under eftermiddagens debatt blifvit motsagd uti, som jag nu gerna ville med några ord besvara. Men vid denna framskridna tid på qvällen skall jag icke fresta kammarens tålamod genom att taga tiden för mycket i anspråk. Jag vill blott och bart be att få framlägga ett motiveradt afslagsyrkande. Jag ber att få gifva tillkänna, att jag önskat i detta motiverade afslagsyrkande få göra ett uttalande utöfver det, som mitt

förslag innehåller, nämligen ett uttalande derom, att staten borde bland annat äfven på ett kraftigt sätt understödja sjukkasseväsendet. Då emellertid ett sådant uttalande kanske icke skulle vara väl förenligt med den gräns, inom hvilken man här får röra sig, utan den kongl. propositionen i ämnet endast medgifver att vidröra försäkringsfrågan, så har af sådan anledning mitt skrifvelseförslag fått följande lydelse:

»Att Riksdagen, med anmälan att Kongl. Maj:ts förevarande proposition ej kan bifallas, hos Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande och om möjligt för nästkommande års Riksdag framlägga förslag om beredande af frivillig åldersförsäkring åt arbetare och med dem jemförliga personer äfvensom om försäkring mot olycksfall i arbetet, grundande sig på den förutsättningen, att staten för underlättande af dessa former för försäkring lemna lämpligt bidrag.»

Jag får, herr talman, vördsammast anhålla om proposition på detta förslag.

Herr Sahlin: Herr talman! Det är två höflichhetspligter, som tvinga mig att taga till ordet, fastän det nu redan är så sent.

Jag har på förmiddagen framhållit, att jag icke kunde inse riktigheten af ett yttrande, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet har fält i sitt anförande till statsrådsprotokollet, och jag anförde också, att jag gjort denna anmärkning, derför att utskottet i sin tur citerat herr statsrådets yttrande och således derpå i viss mån stödt sin åsigt om fondens lämplighet. Nu är den paragraf, till hvilken herr statsrådet hänvisat mig, och på hvilken jag just stödjer min anmärkning — den 20:de paragrafen i det kejsrerliga förslaget, som föreligger i Tyskland sedan förra året — i sitt första moment af följande lydelse: »Fastställandet af de för bidrags verkan utgående bidragen sker för de särskilda försäkringsanstalterna i förväg för bestämda tidsrymder, till en början för tiden till den 31 december 1900 och derefter för 10 år åt gången». Det synes mig, som skulle de ord, som anföras i utskottets betänkande å sid. 45, och som herr statsrådet nedskrifvit, att man i Tyskland förordat »en omedelbar öfvergång från det hittills tillämpade systemet med efter hand växande afgifter och en relativt mindre fondbildning till det system, som jemväl ligger till grund för förevarande lagförslag, nämligen systemet med fasta afgifter och en större fondbildning» — det förefaller mig, säger jag, som skulle detta påstående ej stå i full öfverensstämmelse med första momentet i § 20 af det nya tyska förslaget.

När den onämnde, som skrifvit den redogörelse för förhållandena i främmande länder, som är bifogad den nådiga propositionen n:o 55, redogjort för det nu föreliggande tyska förslaget, så säger han på sid. 40, hvartill statsrådet också hänvisat: »Dessa bestämmelser innebära, ehuru icke tydligt utsagdt, dock i själfva verket att man,

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*
(Forts.)

Rörande förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta m. m. med öfvergifvande af kapitaldeckningssystemet funnit nödvändigt öfvergå till fasta och efter försäkringstekniska principer bestämda afgifter». Jag kan icke finna — och det är det jag velat framhålla — att dessa afgifter äro så fasta, när de äro bestämda för endast 10 år, och när man således år 1900, 1910, 1920 o. s. v. framåt, på nytt skall bestämma, huru stora afgifterna skola vara. Det är detta, som jag icke kunnat finna.

(Forts.)

Icke heller har jag kunnat finna, att det är riktigt, när herr statsrådet anför hvad som står på sid. 45 i utskottsbetänkandet, att man i Tyskland närmast sig det system, som »ligger till grund för förevarande lagförslag, nemligen systemet med fasta afgifter och en större fondbildning». Det är en betydlig skilnad på fondens användning i Tyskland och den användning, som fonden hos oss enligt det föreliggande kongl. förslaget skulle få. Jag har också på förmiddagen yttrat, att man hade skäl att sätta ifråga, huruvida man i Tyskland verkligen öfvergifvit »kapitaldeckningssystemet», och jag har icke af hvad som sedan anförts funnit skäl frångå min uppfattning i detta afseende. Herr statsrådet hänvisade mig också till motiveringen för det tyska förslaget, sid. 173. Det är emellertid rätt egendomligt att se, under hvilken rubrik den motivering förekommer, till hvilken herr statsrådet hänvisade mig, Den står nemligen under rubriken: »Fördelningen af pensionsbördan». Det är nemligen så, att man i Tyskland haft olika försäkringsanstalter, såsom jag tror, fem till antalet, och det har vållat svårigheter, att somliga, i det östra Tyskland, hafva haft dåliga affärer, medan deremot andra, som i sig inneslutit de stora fabrikscentra i landets vestliga del, haft synnerligen goda affärer, och nu är det fråga om att på lämpligt sätt mellan dessa försäkringsanstalter fördela pensionsutgifterna». Detta är hufvudsaken. Men det vore ju märkvärdigt, att en så viktig förändring som en öfvergång från kapitaldeckningssystem till ett annat system, ett system med fasta premier och en fond af samma art, som regeringen hos oss föreslagit, skulle föreslås, utan att detta skulle vara i förslaget med någon synnerlig styrka framhållet. Jag har noga läst igenom det tyska förslaget, men har der icke kunnat finna något sådant framhållande.

Den andra höflighetspligten gäller grefve Hamilton. Jag har nemligen att tacka honom för den afbasning, som han bestått mig. Jag har, det kan herr talmannen förstå, icke någon lust att gifva mig in på personligheter, och skiljer jag bort personligheterna i grefve Hamiltons anförande, så står det så litet kvar, att det knappast lönar mödan att nu bemöta det. Jag vill endast framhålla ett minne från skolåren, som stod så lifligt för mig, både när jag sjelf fick min afbasning och när jag sedan hörde en följande talares yttrande. Jag tänkte nemligen på, huru det var, när man var nykommen i skolan, och det kom en äldre pojke och var kitslig, och hur sedan den något äldre pojken i sin tur fick smörj af en ännu

äldre till stor förlustelse både för den, som fått afbasningen, och för de andra, som sett på —.

Herr talman, jag skall slutligen be att få taga tillbaka mitt yrkande och ansluta mig till herr Pehrsons i Törneryd, hvars yrkande synes mig vara det för tillfället förmånligaste, emedan det både ger uppskof och betonar vissa mycket viktiga synpunkter.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

(Forts.)

Herr Vahlin: Då jag under förmiddagens debatt instämt i herr Redelii yrkande, så anser jag mig nu, då herr Redelius återtagit detta yrkande, kunna afstå från mitt.

I likhet med den siste talaren skulle äfven jag känna mig mycket benägen att instämma i det skrivelseförslag, som framstälts af talaren på Blekingebänken, men då jag icke är fullt säker om, att icke detta förslag går längre än både Kongl. Maj:ts förslag och motionerna, så skall jag för närvarande, herr talman, icke göra något yrkande.

Herr grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Herr Per Pehrson i Törneryd framlade nyss ett skrivelseförslag, innehållande ett yrkande om, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t skulle för Riksdagen framlägga förslag angående frivillig ålderdomsförsäkring samt frivillig olycksfallsförsäkring, båda under förutsättning att staten dertill lemnar bidrag. Herr Pehrson yttrade, att han skulle önska, att denna skrivelse utsträcktes äfven till sjukförsäkring, men han ansåg, att denna icke fölle inom gränserna af de nu föreliggande förslagen. Jag förmodar, att detta innebar, att han förvissat sig om, att proposition skulle komma att framställas på förslaget, ehuru det omfattade äfven olycksfallsförsäkring. För min del tror jag, att intet af nu föreliggande förslag, hvarken Kongl. Maj:ts eller utskottets eller någon af motionärernas afse olycksfallsförsäkring. Denna faller därför lika säkert utom ramen af hvad Riksdagen eger att besluta om som sjukförsäkringen.

Herr Per Pehrson framhöll äfven, när han började sitt anförande, att han icke ville länge uppehålla kammarens tid vid denna sena timme. Jag hemställer till honom, om det verkligen kan vara lämpligt, att man så der i slutet af debatten i en så sen timme utan någon som helst motivering framlägger ett förslag, hvilket väl dock torde kräfva närmare pröfning. Är kammaren verkligen beredd att säga, att det sätt, på hvilket olycksfallsförsäkringen skall främjas, skall vara genom lemmandet af statsbidrag? Man bör noga tänka sig för och icke på rak arm fatta ett dylikt beslut. För min del tror jag därför, att om kammaren mot förmodan skulle frångå den ståndpunkt, som den nu så länge intagit, och stryka ett streck öfver principen om obligatorisk försäkring, både i fråga om olycksfalls- och ålderdomsförsäkring, så är det bättre att göra detta rent ut,

Rörande förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller liffränta m. m. utan att göra något slags försök att försköna det genom att vilja sätta något annat i stället.

för beredande af pension eller liffränta m. m. (Forts.) Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen framställde propositioner på hvar och ett af de qvarstående yrkandena nemligen: 1:o godkännande af den föreslagna paragrafen; 2:o afslag derå; 3:o ärendets återförvisande till utskottet; och 4:o bifall till det af herr Pehrson i Törneryd under öfverläggningen framställda förslag, och fann propositionen på paragrafens godkännande vara med öfverväganda ja besvarad. Votering begärdes. Med anledning häraf upptog herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det, som afsåg rent afslag, nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, hvarför, sedan till kontraposition i denna votering antagits återremiss, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående § 1 i särskilda utskottets n:o 2 förevarande förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller liffränta antager yrkandet om afslag å nämnda paragraf, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om paragrafens återremitterande till utskottet.

I den omröstning, som anställdes enligt denna proposition, afgifvos 166 ja-röster och 40 nej-röster; i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande, af kammaren godkända lydelse:

Den, som godkänner § 1 i särskilda utskottets n:o 2 förevarande förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller liffränta, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit nämnda paragraf.

Denna senare votering utföll med 109 ja mot 95 nej; och hade alltså den föredragna paragrafen af kammaren godkänts.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts den vidare handläggningen af ifrågavarande ärende till ett kommande sammanträde.

*Rörande
förslag till
lag angående
försäkring
för beredande
af pension
eller lifränta
m. m.*

§ 2.

(Forts.)

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 86 § utsökningslagen, till lag om ändring i vissa delar af förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 juni 1875, till lag angående ändrad lydelse af 51 § konkurslagen, till lag om ändring i vissa delar af förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866, och till lag angående ändrad lydelse af 71 § i lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 juni 1879;

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 30 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883; samt

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser angående enskilda banker, som afstått från sedelutgifningsrätt.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,19 på natten.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 3 maj.Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne april.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. grefve *H. Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition angående uppehållande af verksamheten å kongl. operan, hvilken proposition bordlades.

§ 3.

Herr friherre *C. Carlson Bonde* aflemnade en motion i anledning af Kongl. Maj:ts i nästförestående § omförmälda proposition.

Denna motion, som erhöi ordningsnummern 239, begärdes på bordet och bordlades.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 80, 81 och 82;
sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 5, 6 och 7;
bevillningsutskottets betänkande n:o 28;
lagutskottets utlåtanden n:is 73, 74, 75 och 76; samt
Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,43 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.